

Esipuhe

Finnvera Oyj ja Suomen Yrittäjät tekevät yhteistyössä pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja sen kehitystä kuvaavaa Pk-yritysbarometriä kaksi kertaa vuodessa. Pk-yritysbarometri perustuu runsaan 3000 pk-yrityksen vastauksiin ja heijastaa siten kattavasti pk-yritysten käsityksiä yritysten kehitysnäkymistä ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Kyselyn tuloksia raportoidaan valtakunnallisessa raportissa, jossa tuloksia käsitellään neljään eri toimialaan jaoteltuna. Alueiden tuloksia raportoidaan omissa raporteissa.

Tässä kevään valtakunnallisessa raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanne-odotuksia lähimmän vuoden aikana, yritysten kehittämistarpeita, elinkeinoilmastoa sekä sukupolvenvaihdoksia. Lisäksi raportissa tarkastellaan yritysten rahoitustarpeisin vaikuttavia tekijöitä, kuten investointeja, kasvuhakuisuutta, asiakkaiden maksuhäiriöitä sekä rahoitusvaikeuksien yleisyyttä.

Tämän valtakunnallisen raportin lisäksi Finnveran aluekonttorit ja Suomen Yrittäjien aluejärjestöt julkaisevat kukin toiminta-alueitaan koskevat raportit.

Helsingissä 1.4.2004

Markku Mäkinen
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Tiivistelmä tuloksista

Pk-yritykset uskovat kasvun kiihtyvän

Pk-yritykset uskovat suhdanteiden paranevan selvästi ja liikevaihdon kasvun kiihtyvän seuraavan vuoden aikana. Myös yritysten kannattavuusodotukset ovat parantuneet. Tulevaisuudenodotukset ovat kokonaisuutena kääntyneet nyt selvään nousuun ensimmäisen kerran kolmeen vuoteen.

Pk-yritysbarometriin vastanneista yli 3000 yrityksestä puolet uskoo suhdanteiden pysyvän ennallaan ja 40 prosenttia uskoo suhdanteiden paranevan. Oman liikevaihdon kasvuun uskoo puolet yrityksistä, kun vain yksi kymmenestä uskoo volyymin laskevan vuoden kuluessa. Eniten kasvu-uskoa on nuorilla ja kasvuhakuisilla yrityksillä.

Yhä useampi pk-yritys aikoo myös lisätä henkilökuntaansa. Joka viides vastaaja sanoo, että henkilökunta lisääntyy seuraavan 12 kuukauden aikana ja vain viisi prosenttia arvelee henkilökunnan vähenevän vastaavana aikana. Pk-yritysten barometriarviot tarkoittaisivat toteutuessaan työnantajien määrään suhteutettuna vähintään 15 000 uutta työpaikkaa pk-sektorille seuraavan vuoden aikana.

Suhdanteiden parantuessa työpaikkojen määrä näyttäisi siis pk-yrityksissä lisääntyvän edelleen tasaisesti ja jopa hiukan kiihtyvän. Kun vuoden 2002 tilastojen mukaan työpaikat vähenivät selvästi suuryrityksissä ja sama kehitys kiihtyi vuonna 2003, työllisyyskehitys on jäänyt siksi heikoksi.

Suhdanteiden yleinen paraneminen ja kansainvälisen talouden piristymisen voisivat kääntää myös työllisyyskehityksen seuraavan vuoden aikana uudelleen kasvu-uralle. Toisaalta vientiyritykset eivät edelleenkään usko vientinsä oleellisesti lisääntyvän seuraavan vuoden aikana.

Yritysten positiivista tuntumaa tukee kuitenkin se, että pk-yritykset aikovat lisätä investointejaan ja varsinkin tuotekehityspanostustaan. Näin ollen yksityiset investoinnit näyttäisivät nyt lähtevän ainakin pk-yrityksissä pitkän svantoaiheen jälkeen kasvuun. Myös yritysten kasvuhalukkuus on hiukan lisääntynyt viime vuodesta. Epävarmuutta kuvaavien maksuhäiriöidenkin odotetaan vähenevän kolmanneksella.

Yritysten odotettavissa olevat omistajanvaihdokset jatkavat kasvuaan. Yrittäjien ikääntyminen alkaa realisoitua omistusjärjestelyinä. Yrityksistä 20 prosentilla on omistajanvaihdos edessään viiden vuoden aikana. Suurin ongelma omistajanvaihdoksessa on jatkajan eli uuden yrittäjän löytäminen. Yrittäjät toivovat lisää asiantuntija-apua omistajanvaihdostilanteessa erityisesti yrityksen arvon määrittämisessä ja juridiikassa.

Kasvuhaluuden lisääntyminen tuo uusia rahoitustarpeita

Parantuneet suhdanneodotukset ja usko volyymin kasvuun on lisännyt myös rahoituksen tarvetta. Vaikka yrityksistä vain hieman yli puolella on ulkoista rahoitusta, sen tarve on hiukan lisääntynyt. Joka viides pk-yritys aikoo nyt hankkia ulkoista rahoitusta toimintansa kehittämiseen. Uutta rahoitusta hankkivien osuus on kasvanut viime syksystä pari prosenttiyksikköä. Kasvuhakuisilla yrityksillä rahoituksen saatavuus ja pula vakuuksista on suurempi ongelma kuin muilla yrityksillä.

Ulkoista rahoitusta käyttävien yritysten joukossa pankkiluottojen suosio on hieman vähentynyt ja leasingrahoituksen sekä pankkitakausten suosio on lisääntynyt. Myös Finnveran lainojen ja takausten suosio on pk-yrityksissä lisääntynyt viime syksystä. Silti pankkiluottoja oli edelleen 65 prosentilla ulkoista rahoitusta käyttäneistä yrityksistä. Leasingrahoituksen yleistymisestä huolimatta sitä käyttää edelleen alle kolmannes ulkoista rahoitusta käyttävistä pk-yrityksistä.

Pääomasijoittajien osallistumiseen yrityksen rahoitukseen olisi valmis joka neljäs pk-yritys. Hallitustyöskentelyyn pääomasijoittajan kelpuuttaisi viidennes yrityksistä. Mieluiten omistuspohjaista rahoitusyhteistyötä tehdään yksityisten pääomasijoittajien kanssa.

Markkinointi ja myynti pahimmat kehityksen jarrut

Pk-yrityksissä eniten kehittämistarvetta on markkinoinnissa ja myynnissä. Kuudessa vuodessa juuri markkinoinnin ja myynnin kehittämisen tarve on lisääntynyt yrityksissä selvimmin.

Toiseksi tärkein kehittämiskohde on yritysten itsensä mielestä henkilöstön koulutus. Yhteistyö ja verkottuminen nähdään niinkään entistä tärkeämpänä. Kehittämiskohteena se on jo noussut tuotekehityksen rinnalle tärkeimpien kehityskohteiden joukkoon.

Kun pk-yrityksiltä kysytään kehittymisen esteitä, yleisin syy on kireä kilpailu. Vaikka kilpailu on yhteiskunnan kannalta hyvä asia, pk-yritykset kohtaavat usein vääristynyttäkin kilpailua tai vahvan markkina-aseman epätervettä hyväksikäyttöä.

Muita keskeisiä kehittymisen esteitä ovat korkeat työvoimakustannukset ja työn sivukulut sekä vaikeudet löytää ammattitaitoista työvoimaa. Mutta esimerkiksi työlainsäädäntö ja verotus eivät ole pk-yritysten mielestä pahimpia yritysten kehittymisen esteitä.

Työllisyyden kannalta mielenkiintoista on, että pk-yritysten mielestä pahimmat työllistämisen esteet ovat työn sivukulut, kysynnän riittämättömyys ja työvoiman saatavuus.

Sisältö¹

Taustaa

1 Pk-yritysbarometrin aineisto ja ennustekyky	5
2 Pk-yritykset kansantaloudessa	7

Suhdanne

3 Suhdannenäkymät	8
4 Liikevaihto	9
5 Henkilökunnan määrä	10
6 Inflaatio-odotukset	11
7 Tuotantokustannukset	12
8 Kannattavuus	13
9 Vakavaraisuus	14
10 Tuotekehitys	15
11 Investoinnit	16
12 Vienti	17
13 Tuonti	18
14 Asiakkaiden maksuhäiriöt	19

Pk-yritysten kehittäminen

15 Pk-yritysten kasvu	20
16 Pk-yritysten investoinnit	23
17 Pk-yritysten vienti ja vientitakuiden käyttö	24
18 Lopettavien yrittäjien tuleva työmarkkina-asema	26
19 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset	27
20 Ulkoisen rahoituksen yleisyys, koostumus ja käyttötarkoitus	29
21 Yritysvelkojen vakuudet ja vakuusongelmat	34
22 Pk-yritysten asema kansantaloudessa ja elinkeinoilmasto	36
23 Pk-yritysten kehittämistarpeet ja esteet	37
24 Työllistämisen esteet	41

¹ Tämän raportin on laatinut Pasi Holm Suomen Yrittäjistä

1 Pk-yritysbarometrin aineisto ja ennustekyky

Pk-yritysbarometrilla kartoitetaan kahdesti vuodessa pienten ja keskisuurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan liittyvien taloudellisten tekijöiden muutok-
sista. Suhdannetekijöiden lisäksi analysoidaan yritysten toiminta ympäristöön
vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuten markkinoiden muutoksia ja pk-yritysten
kehittämistarpeita.

Taulukko 1: Painotetun aineiston rakenne

		n(w)=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus (TOL: 15-37)	438	13
	Rakentaminen (TOL: 45)	451	13
	Kauppa (TOL: 50-52)	926	28
	Palvelut (TOL: 55,60-63,70-74,92-93)	1529	46
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	1884	56
	5 - 9 henkilöä	775	23
	10 - 19 henkilöä	366	11
	20 - 49 henkilöä	240	7
	50 + henkilöä	80	2
LIIKEVAIHTO v. 2003	0,0 - 0,49 milj. euroa	1544	46
	0,5 - 1,49 milj. euroa	759	23
	1,5 + milj. euroa	608	18
ALUE (MAAKUNTA)	Ei vastausta	433	13
	Helsinki	500	15
	Pääkaupunkiseutu	232	7
	Uusimaa	276	8
	Varsinais-Suomi	311	9
	Satakunta	162	5
	Häme	102	3
	Päijät-Häme	137	4
	Pirkanmaa	296	9
	Kymenlaakso	107	3
	Etelä-Karjala	79	2
	Etelä-Savo	101	3
	Pohjois-Savo	138	4
	Pohjois-Karjala	94	3
	Keski-Suomi	155	5
	Etelä-Pohjanmaa	225	7
	Keski-Pohjanmaa	106	3
	Pohjois-Pohjanmaa	157	5
	Kainuu	42	1
	Lappi	120	4
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	1932	58
	Palkattu johtaja	960	29
	Muut	451	14
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	2001-2004	340	10
	1996 - 2000	628	19
	-1995	2374	71
	Voimakkaasti kasvuhakuinen	267	7
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	1576	47
	Pyrkii säilyttämään aseman	1236	37
	Ei kasvutavoitteita	262	8
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	33	1
SUOMEN YRITTÄJIEN JÄSEN	Ei	1593	48
	Kyllä	1751	52
YHTEENSÄ		3344	100

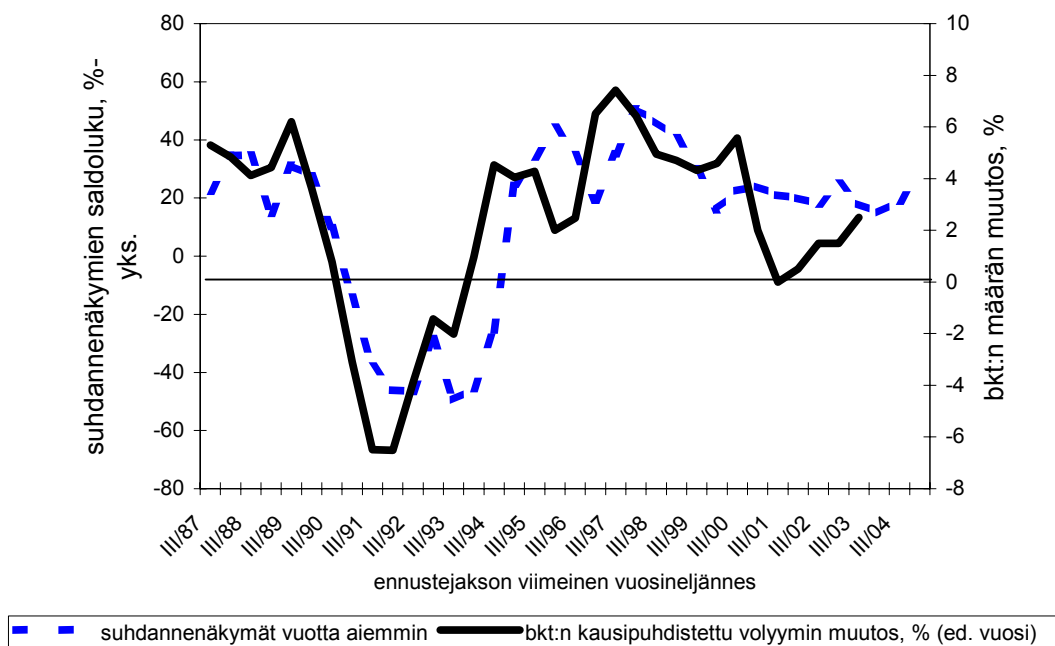
Pk-yritysbarometri, kevät 2004, on tehty puhelinhaastatteluna pääosin helmi-
kuussa 2004 Tietoykkönen Oy:n toimesta. Kohderyhmänä on suomalaiset pk-

yritykset. Otantakehikkona on käytetty Tilastokeskuksen toimialaluokitusta TOL 95 ja yritysrekisteriä. Vastauksia saatiin 3 344 yritykseltä. Tuloksia

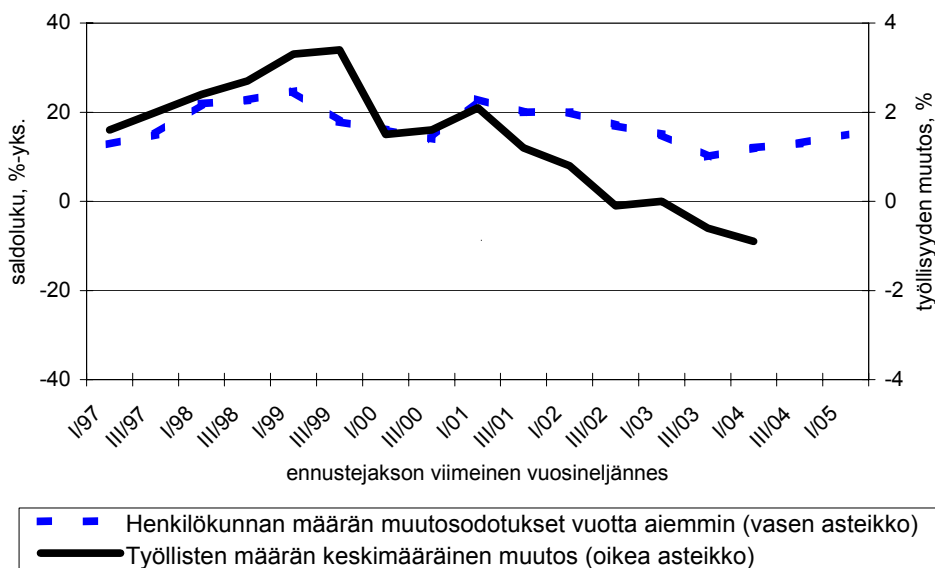
laskettaessa aineisto on oikaistu painokertoimilla vastaamaan todellista yritysrakennetta.

Pk-yritykset ovat osanneet ennakoida tulevat suhdannekäänteet melko hyvin. Vain vientivetoisten suhdannekäänteiden aikaan arvioiden osuvuus on ollut heikompi. Pk-yritysbarometri on ennakoinut maamme työllisyyskehityksen suhteellisen hyvin vuoteen 2001 asti. Viime aikoina kohtalaisen hyvinä säilyneet pk-yritysten työllisyysnäkömät eivät ole pystyneet pitämään Suomen työllisyyttä nousu-uralla.

Kuvio 1: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, suhdannenäkymät ja bkt

Kuvio 2: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, työllisyys

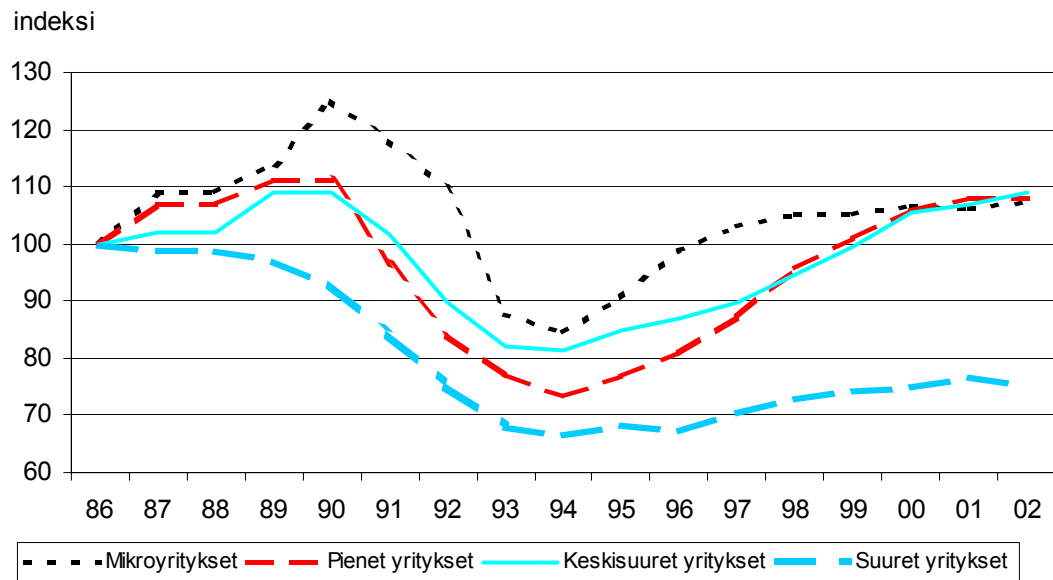

2 Pk-yritykset kansantaloudessa²

Suomessa oli vuonna 2002 noin 226.500 yritystä. Näistä alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus oli 92,9 prosenttia. Alle 250 henkilöä työllistäviä pk-yrityksiä oli 99,7 prosenttia. Suomalaisen yritysten liikevaihto oli vuonna 2002 noin 274 miljardia euroa. Mikroyritysten osuus liikevaihdosta oli noin 17 prosenttia. Pk-yritysten liikevaihto-osuus oli kaikkiaan noin 52 prosenttia.

Vuonna 2002 suomalaiset yksityisen sektorin voittoa tavoittelevat yritykset työllistivät 1,315 miljoonaa työntekijää maataloutta lukuun ottamatta. Mikroyritysten osuus työllisten määrästä oli 24 prosenttia. Pk-yritysten osuus oli 61,5 prosenttia. Vuodesta 1994 pk-yritysten työllisyysosuus on kasvanut noin 4,5 prosenttiyksikköä.

Kuvio 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä, indeksi 1986=100.
Lähde: Yritysrekisteri, Tilastokeskus.

Pienten 10-49 henkilöä työllistävien yritysten henkilökunnan määrä on kasvanut vuoden 1994 jälkeen kaikkein nopeimmin, yhteensä noin 48 prosenttia. Yli 250 henkilöä työllistävissä suurissa yrityksissä työllisyys on alkanut parantua vuonna 1997. Vuonna 2002 suurten yritysten työllisyys väheni.

² Tilastokeskus, Yritysrekisteri

3 Suhdannenäkymät

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavien 12 kuukauden aikana

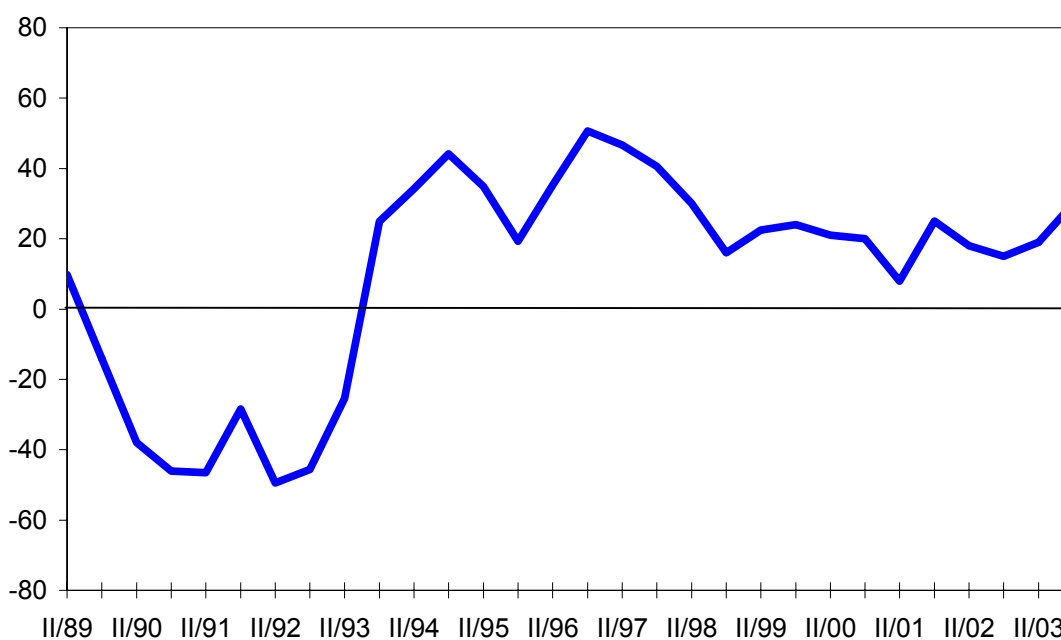
	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	39	51	9	30
Teollisuus	44	47	9	35
Rakentaminen	32	59	9	22
Kauppa	39	51	10	29
Palvelut	41	50	9	32

Saldoluku on laskettu paranevat ja heikkenevät -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Pk-yritysten suhdannenäkymät ovat parantuneet selvästi viime vuodesta. Pk-yritysten suhdannenäkymät seuraavalle 12 kuukaudelle ovat paremmat kuin kertaakaan viimeisen viiden vuoden aikana. Puolet vastanneista katsoo suhdanteiden pysyvän ennallaan ja kasvua odottavia on lähes 40 prosenttia vastanneista.

Rakentamisen parantuneiden näkymien seurauksena suhdanneodotukset ovat samansuuntaisia kaikilla aloilla. Voimakkaasti kasvuhakuisten (katso myös jakso 15) suhdanneodotukset ovat lähes parhaat mahdolliset: 86 prosenttia näistä yrityksistä odottaa suhdanteiden paranemista ja vain 2 prosenttia niiden huononemista.

Kuvio 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

4 Liikevaihto

Taulukko 3: Liikevaihto-odotukset seuraavien 12 kuukauden aikana

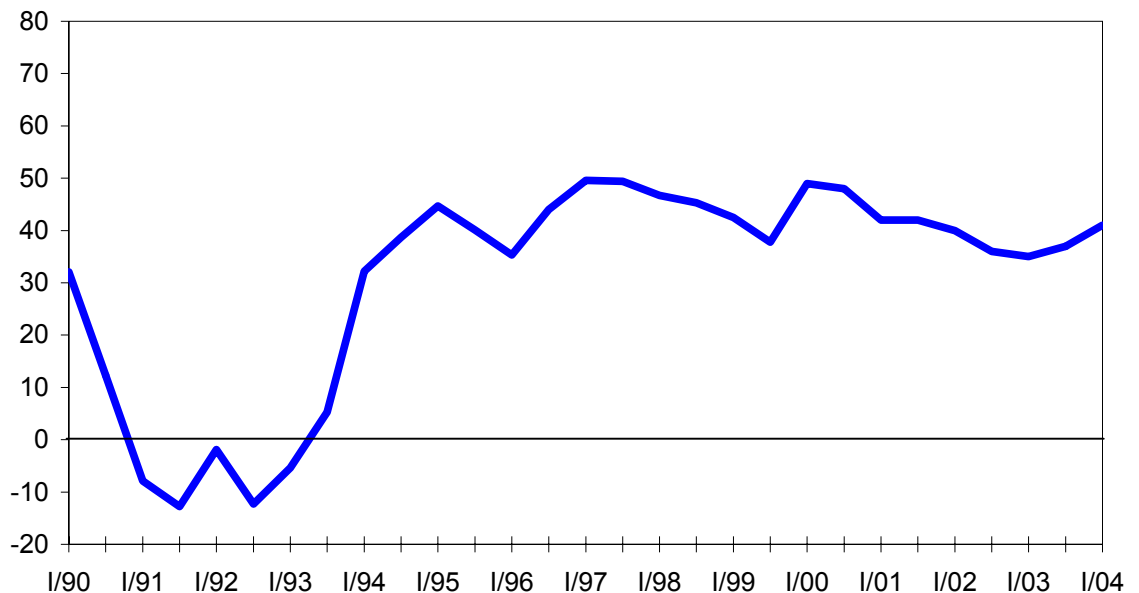
	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	50	41	9	41
Teollisuus	57	35	8	50
Rakentaminen	40	49	10	30
Kauppa	50	41	9	41
Palvelut	51	39	9	42

Saldoluku on laskettu kasvaa ja pienenee -vastausten prosentiosuuksien erotuksena.

Pk-yritysten liikevaihto-odotukset ovat pysyneet korkealla tasolla. Puolet vastanneista odottaa yrityksensä liikevaihdon kasvavan seuraavien 12 kuukauden aikana ja kymmenesosa vastanneista uskoo liikevaihdon pienenevän. Vuosituhannen vaihteesta alkanut lievä asteittainen lasku näyttäisi taittuvan.

Rakennusalaalla liikevaihto-odotukset ovat edellisten suhdanneodotusten tapaan muita toimialoja heikkomat. Teollisuudessa liikevaihto-odotukset ovat hyvät. Yrittäjien luontaista optimismia kuvastaa oman yrityksen liikevaihto-odotusten positiivisuus yleisiin suhdanneodotuksiin verrattuna. Yritysten toimintaa pyritään kehittämään, vaikka yleinen tilanne näyttäisi vähän heikommaltakin.

Kuvio 5: Liikevaihto-odotukset, saldoluku

5 Henkilökunnan määrä

Taulukko 4: Odotukset henkilökunnan määrästä seuraavien 12 kuukauden aikana

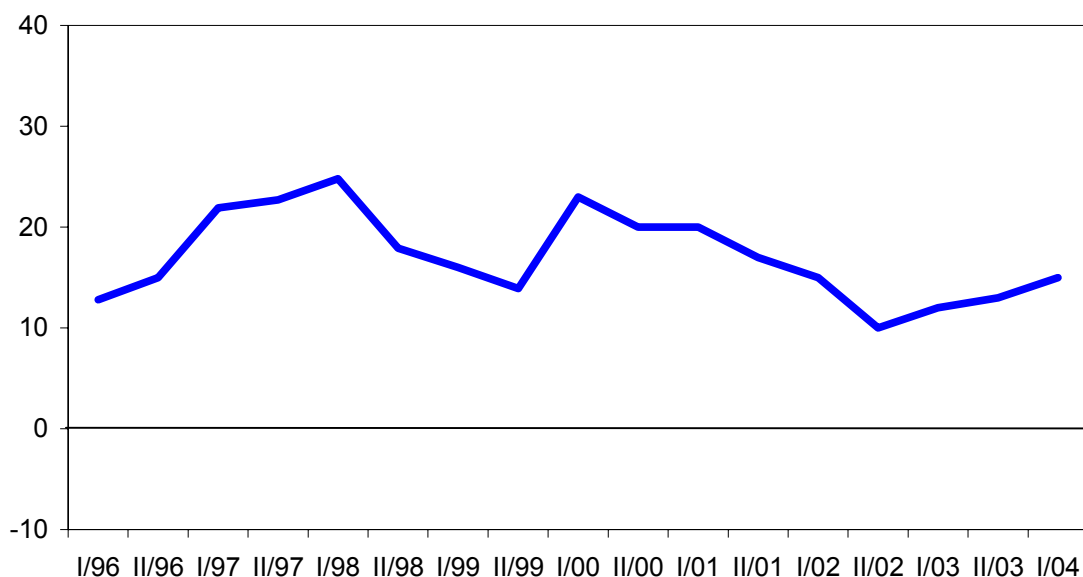
	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	20	75	5	15
Teollisuus	25	68	7	17
Rakentaminen	24	70	6	17
Kauppa	16	80	4	12
Palvelut	20	81	5	15

Saldoluku on laskettu kasvaa ja pienenee -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Pk-yritysten henkilökunnan määrä tulee lisääntymään seuraavien 12 kuukauden aikana. Vain 5 prosenttia vastanneista arvioi henkilökuntansa määrän vähenevän, kun taas viidennes vastanneista kertoo henkilökunnan lisääntyvän yrityksessään. Teollisuudessa sekä rakentamisessa henkilöstön määrä lisääntyy keskimääräistä enemmän ja kaupassa keskimääräistä vähemmän. Alle 5 henkilön yrityksissä odotukset ovat keskimääräistä heikommät ja yli 20 henkilön yrityksissä keskimääräistä paremmät.

Pk-yritysten työllisyysnäkymät ovat edelleen parantuneet viime syksystä. Ne ovat kuitenkin edelleen heikommät kuin vuosituhannen vaihteessa. Vaikka maan taloudellinen kasvu on ollut viime vuosina heikkoa, työllisten määrä ei ole kuitenkaan merkittävästi vähentynyt. Tämä on osaltaan johtunut pääasiallisesti kotimarkkinoilla toimivien pk-yritysten työllisyyden kasvusta. Jos talouskasvu kiihtyy tänä vuonna yleisten suhdanneodotusten mukaisesti, työllisyysaste nousee ja työttömyysaste vähenee vuoden aikana.

Kuvio 6: Henkilökunnan määrän muutosodotukset, saldoluku

6 Inflaatio-odotukset

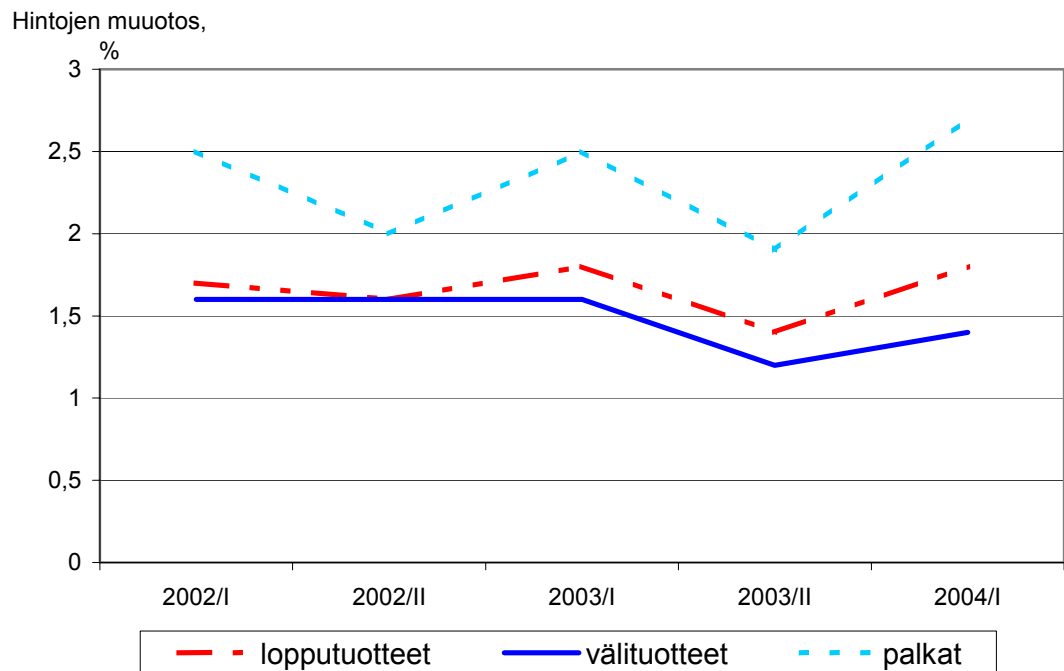
Taulukko 5: Odotukset hintojen %-muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

	Yrityksen myymien lopputuotteiden hinnat, %	Yrityksen hankkimien välituotteiden hinnat, %	Palkkakustan- nukset, %
Kaikki yritykset	1,8	1,4	2,7
Teollisuus	1,3	1,1	2,3
Rakentaminen	1,8	1,7	2,5
Kauppa	0,9	0,7	2,1
Palvelut	2,6	1,9	3,3

Pk-yritykset odottavat lopputuotteidensa hintojen nousevan toimialasta riippuen 0,9 – 2,6 prosenttia seuraavien 12 kuukauden aikana. Yritysten käyttämien välituotteiden hintojen oletetaan nousevan hieman hitaammin. Palkkakustannusten odotetaan nousevan 2,5 – 3,5 prosenttia. Hintapaineita on laajimmin palveluissa.

Pk-yritysten hintojen kehitysarviossa on hienoista nousua viime vuoteen verrattuna. Kaiken kaikkiaan inflaatio-odotukset ovat olleet maltillisia viime vuosina.

Kuvio 7: Inflaatio-odotukset

7 Tuotantokustannukset

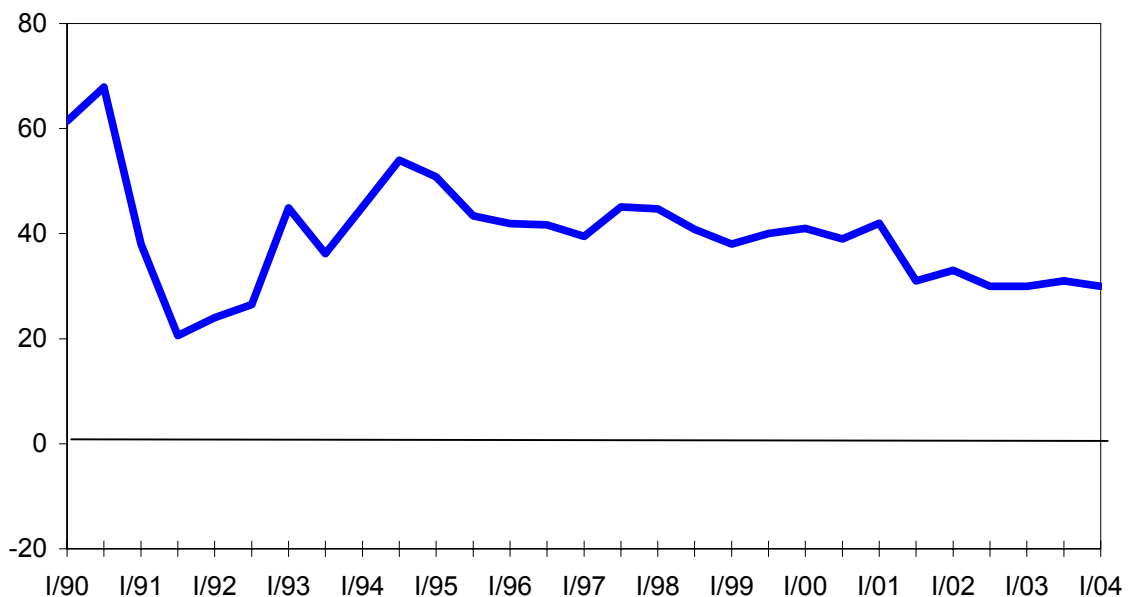
Taulukko 6: Odotukset kustannusten muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

	Kasvavat %	Pysyvät ennallaan %	Alenevat %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	37	56	7	30
Teollisuus	43	43	13	30
Rakentaminen	41	53	6	35
Kauppa	29	64	6	23
Palvelut	39	55	7	32

Saldoluku on laskettu kasvavat ja alenevat -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Kustannustason nousuodotukset ovat alentuneet lievästi asteittain jo usean vuoden ajan. Reilut puolet vastaajista odottaa kustannusten pysyvän ennallaan ja noin 40 prosenttia arvelee niiden nousevan seuraavien 12 kuukauden aikana. Kustannusten muutosodotusten saldoluku on 30. Kaupan alalla kustannusten nousuodotukset ovat muita toimialoja pienemmät.

Kuvio 8: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

8 Kannattavuus

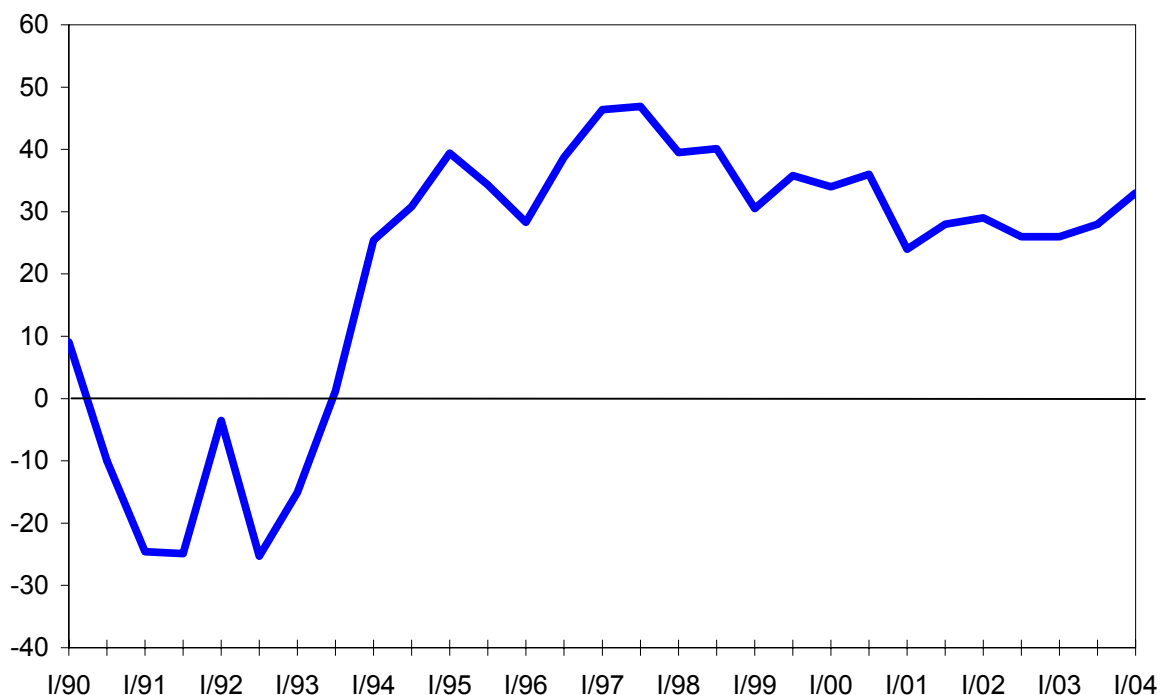
Taulukko 7: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

	Paranee %	Pysyy ennallaan %	Heikkenee %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	41	50	9	33
Teollisuus	45	48	7	38
Rakentaminen	35	56	10	25
Kauppa	43	49	8	34
Palvelut	41	50	9	33

Saldoluku on laskettu paranee ja heikkenee -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Yritysten kannattavuuden muutosodotukset pysyvät edelleen varsin myönteisinä. Kannattavuuden paranemista odottavia on neljä kertaa enemmän kuin niitä, jotka ennakoivat yrityksensä kannattavuuden heikkenevän. Rakennusalan kannattavuusodotukset ovat muita toimialoja varovaisemmat. Kannattavuuden muutosodotusten asteittainen lievä lasku on kääntynyt nousuksi.

Kuvio 9: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

9 Vakavaraisuus

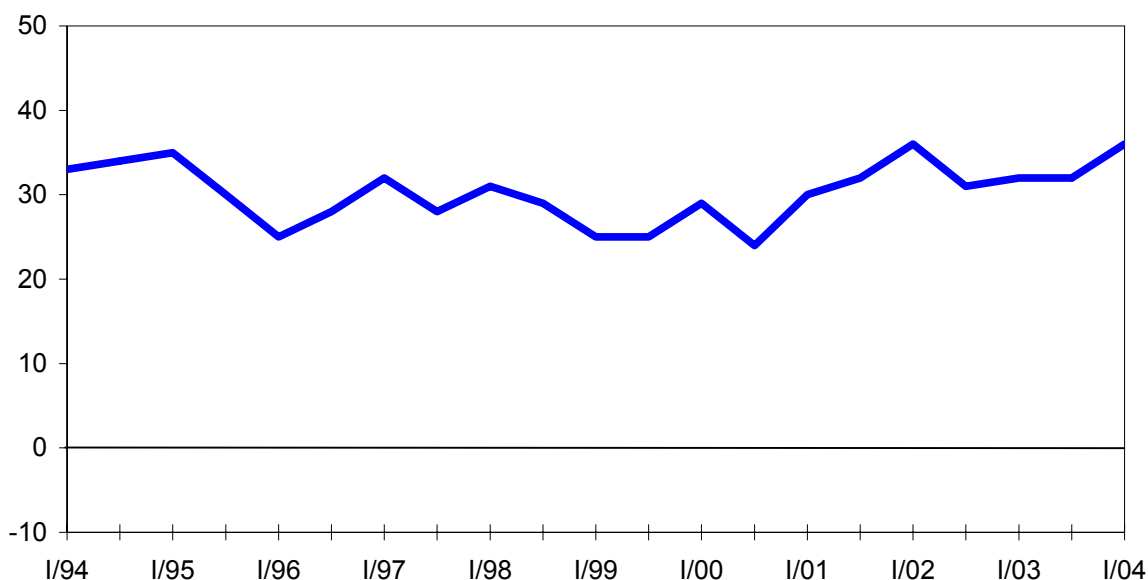
Taulukko 8: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

	Paranee %	Pysyy ennallaan %	Heikkenee %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	39	57	3	36
Teollisuus	41	56	3	38
Rakentaminen	34	63	3	30
Kauppa	41	57	3	38
Palvelut	40	57	4	36

Saldoluku on laskettu paranee ja heikkenee -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Myönteisten kannattavuusodotusten seurauksena yritysten vakavaraisuusodotukset ovat edelleen hyvät. Vakavaraisuuden odotetaan edelleen kohoavan 39 prosentissa pk-yrityksistä. Vakavaraisuuden heikkenemistä odottavien osuus on hyvin vähäinen. Vakavaraisuuden muutosodotukset ovat pysyneet vakaina 1990-luvun laman jälkeen. Varsinkin kasvuhakuiset ja nuoret yritykset odottavat vakavaraisuutensa paranevan.

Kuvio 10: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

10 Tuotekehitys

Taulukko 9: Odotukset tuotekehityspanosten muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

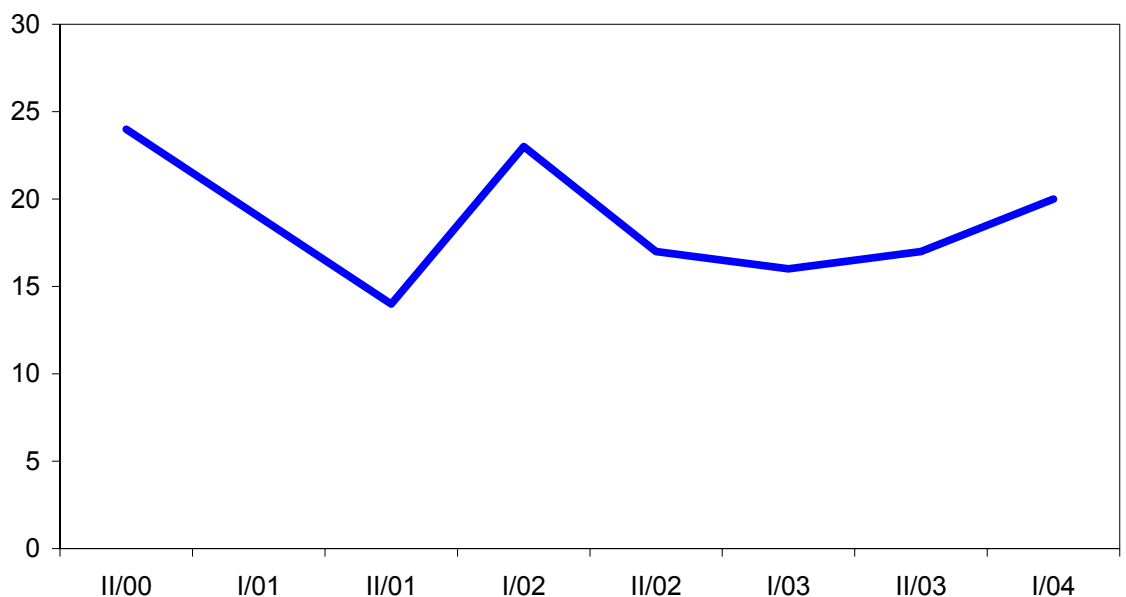
	Lisääntyvät %	Pysyvät ennallaan %	Vähentyvät %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	23	75	3	20
Teollisuus	32	64	4	28
Rakentaminen	16	80	4	12
Kauppa	19	78	2	17
Palvelut	24	74	2	21

Saldoluku on laskettu lisääntyvät ja vähentyvät -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Pk-yritysten tuotekehityspanostukset lisääntyvät seuraavien 12 kuukauden aikana viime vuosien vauhdilla. Tuotekehityspanoksia lisääviä yrityksiä on 23 prosenttia ja niitä vähentäviä yrityksiä on 3 prosenttia.

Rakentamisessa tuotekehityspanostusten kasvuodotukset ovat muita heikommät. Kaikkein pienimmät yritykset kehittävät tuotteitaan hieman muita vähemmän. Kasvuhakuiset yritykset aikovat panostaa tuotekehitykseen selvästi muita enemmän. Kolme neljästä yrityksestä pitää tuotekehityspanostuksen nykytasolla. Pk-yritykset käyttävät tuotekehitykseen noin prosentin liikevaihdosta.

Kuvio 11: Tuotekehityspanosten muutosodotukset, saldoluku

11 Investoinnit

Taulukko 10: Odotukset investointien määrän muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

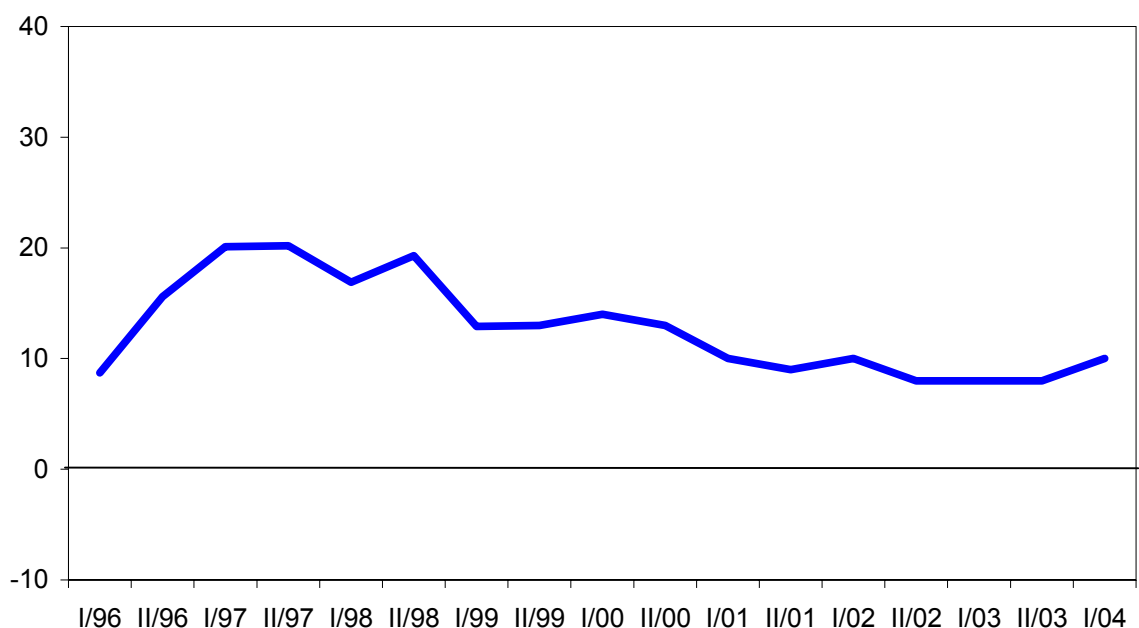
	Lisääntyvät %	Pysyvät ennallaan %	Vähentyvät %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	21	69	11	10
Teollisuus	22	67	11	11
Rakentaminen	19	69	12	6
Kauppa	17	73	10	8
Palvelut	23	66	11	12

Saldoluku on laskettu lisääntyvät ja vähentyvät -vastausten prosentiosuuksien erotuksena.

Pk-yritysten investointiodotukset seuraaville 12 kuukaudelle ovat edelleen myönteiset. Yrityksistä 69 prosenttia ennakoii pitävänsä investoinnit nykytasolla eli keskimäärin noin 12 prosentissa liikevaihdosta. Viidennes yrityksistä lisää ja kymmenesosa vähentää investointeja seuraavan 12 kuukauden aikana. Rakentamisessa ja kaupassa investointiodotukset ovat keskimääräistä alhaisemmat.

Investointiodotusten vuodesta 1997 alkanut lasku on pysähtynyt. Syksystä 2003 investointiodotusten saldoluku on noussut 2 prosenttiyksiköllä

Kuvio 12: Investointiodotukset, saldoluku

12 Vienti

Taulukko 11: Odotukset viennin muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

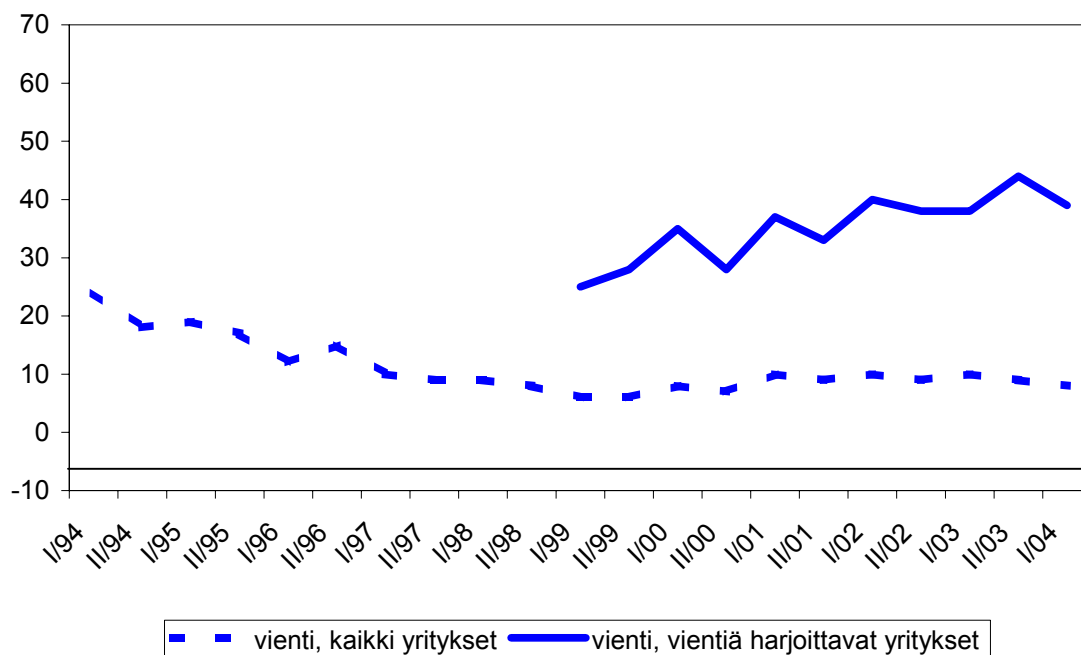
	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	9	89	1	8
Teollisuus	23	74	3	20
Rakentaminen	5	94	1	4
Kauppa	8	90	2	6
Palvelut	8	92	1	7

Saldoluku on laskettu kasvaa ja pienenee -vastausten prosenttiosuuksien erotuksena.

Siitä huolimatta, että euro on viime vuodesta vahvistunut dollariin nähden ja maailman talouden näkymät ovat pysyneet heikkoina varsinkin Euroopassa, vientiodotukset seuraaville 12 kuukaudelle ovat edelleen myönteiset. Teollisuudessa vientiodotukset ovat kaikkein korkeimmat.

Kaikkia pk-yrityksiä koskevia saldolukuja tulkittaessa on huomattava, että kolmella neljäsosalla yrityksistä ei ole vientiä. Vientiä harjoittavien pk-yritysten vientiodotusten saldoluku on noin 40. Vientiodotuksilla on nouseva trendi vuodesta 1999. Vientiä harjoittavien pk-yritysten vientiponnistelut ovat onnistuneet huolimatta maailmantalouden suhdannetaantumasta. Kasvuhakuisilla yrityksillä oli selvästi myönteisemmät vientiodotukset kuin muilla.

Kuvio 13: Vientiodotukset

13 Tuonti

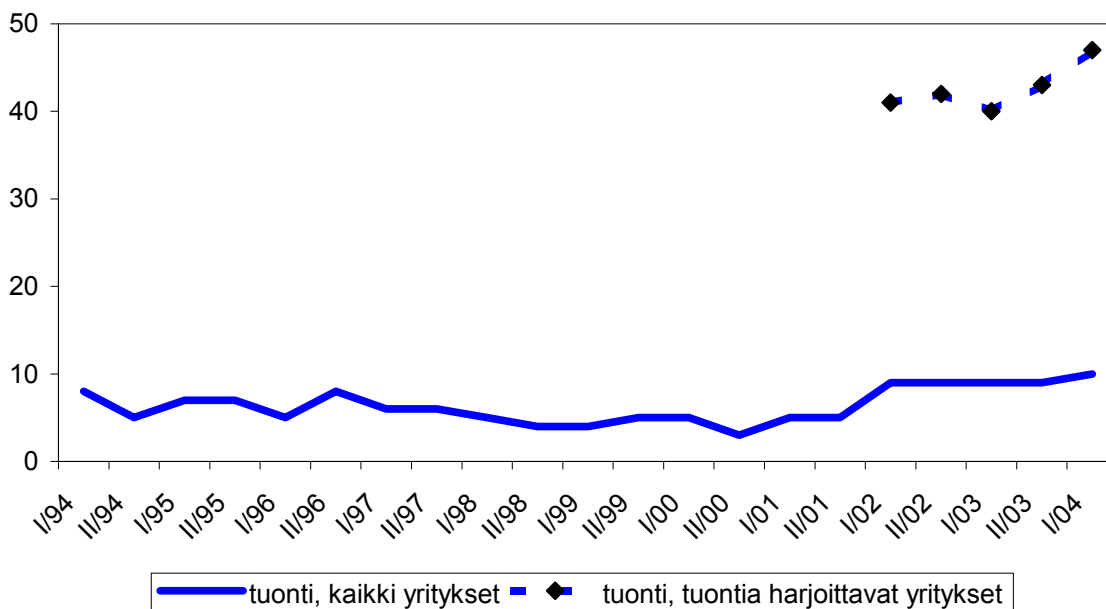
Taulukko 12: Odotukset tuonnin muutoksesta seuraavien 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	11	87	1	10
Teollisuus	15	83	2	12
Rakentaminen	4	95	1	2
Kauppa	24	74	2	22
Palvelut	4	95	1	3

Saldoluku on laskettu kasvaa ja pienenee -vastausten prosentiosuuksien erotuksena.

Pk-yritysten tuontiodotuksissa ei ole suuria muutoksia. Suuri osa pk-yrityksistä ei harjoita tuontia. Tuontia harjoittavilla yrityksillä tuontiodotusten saldoluku on 47. Rakennusalan ja palvelualojen tuontiodotukset pysyvät ennallaan ja ovat nyt toimialoista heikoimmat. Tuontiodotusten saldoluku on sitä suurempi, mitä isommasta tai kasvuhakuisemmasta yrityksestä on kyse.

Kuvio 14: Tuontiodotukset, saldoluku

14 Asiakkaiden maksuhäiriöt

Taulukko 13: Odotukset asiakkaiden maksuhäiriöistä seuraavien 12 kuukauden aikana

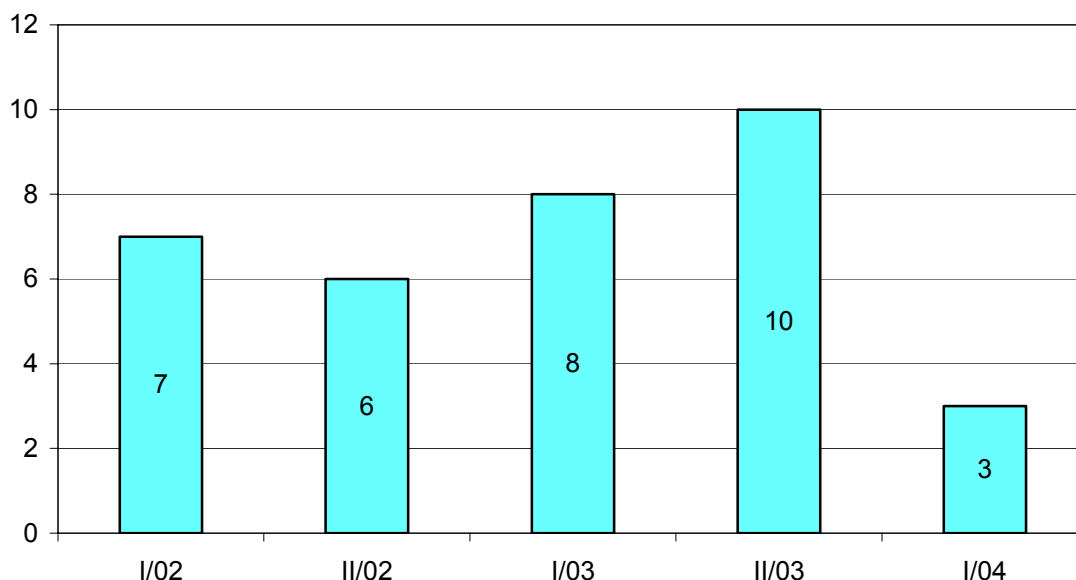
	Lisääntyvät %	Pysyvät ennallaan %	Vähentyvät %	Saldoluku %
Kaikki yritykset	9	85	6	3
Teollisuus	8	86	6	2
Rakentaminen	10	83	6	4
Kauppa	11	82	7	5
Palvelut	8	86	5	3

Saldoluku on laskettu lisääntyvät ja vähentyvät -vastausten prosentiosuuksien erotuksena.

Reilut neljä viidestä pk-yrityksestä ennakoivat asiakkaidensa maksuhäiriöiden pysyvän nykytasolla seuraavan 12 kuukauden aikana. Maksuhäiriöiden odottaa lisääntyvän 9 prosenttia ja niiden vähentymistä odottaa 6 prosenttia pk-yrityksistä. Kaupan alalla maksuhäiriöiden määrän odotetaan kasvavan kaikkein nopeimmin.

Odotukset asiakkaiden maksuhäiriöistä ovat tippuneet noin kolmanneksen parin viime vuoden tasalta.

Kuvio 15: Odotukset asiakkaiden maksuhäiriöistä, saldoluku, %

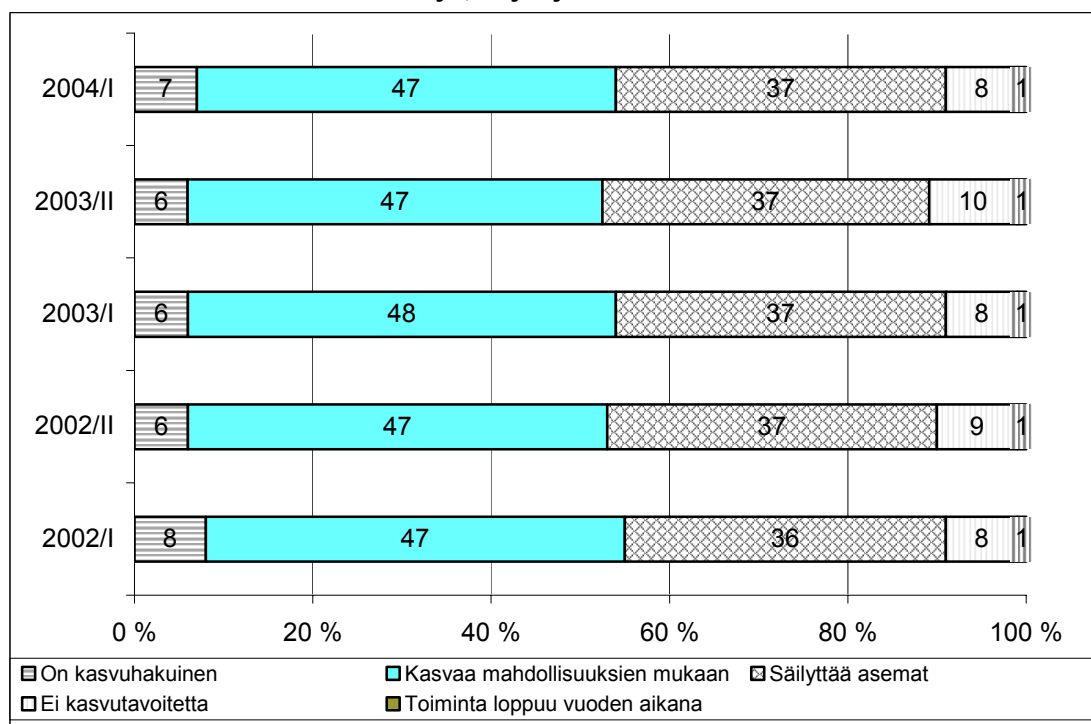

15 Pk-yritysten kasvu

Taulukko 14: Pk-yritysten kasvuhakuisuus, %

	On voimakkaasti kasvuhakuinen	Pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	Pyrkii säilyttämään asemansa	Ei ole kasvutavoitteita	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana
Kaikki yritykset	7	47	37	8	1
Teollisuus	8	52	33	7	0
Rakentaminen	3	37	46	12	1
Kauppa	6	54	34	6	1
Palvelut	9	45	37	8	1
<i>Perustamisvuosi</i>					
ennen 1996	5	44	41	9	1
1996-2000	10	52	31	6	1
2001-2004	18	59	18	4	1

Kuvio 16: Kasvuhakuisuuden kehitys, % yrityksistä

Pk-yrityksistä 7 prosenttia on voimakkaasti kasvuhakuisia ja hieman alle puolet pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan. Suhteellisesti vähiten voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on rakennusalaalla. Yrityksistä joka sadas odottaa lopettavansa toimintansa seuraavan 12 kuukauden aikana. Ennen vuotta 1996 perustetuista yrityksistä 49 prosenttia on kasvuhakuisia: 5 prosenttia on voimakkaasti kasvuhakuisia ja 44 prosenttia kasvaa mahdollisuuksien mukaan. Vuoden 2001 jälkeen perustetuista pk-yrityksistä lähes joka viides on voimakkaasti kasvuhakuinen. Selvästi alle puolet ennen vuotta 1996 perustetuista pk-yrityksistä ja kuusi kymmenestä vuosina

2001-2004 perustetuista yrityksistä pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan. Kasvuhakuisuus on lisääntynyt vuoden 2004 alussa.

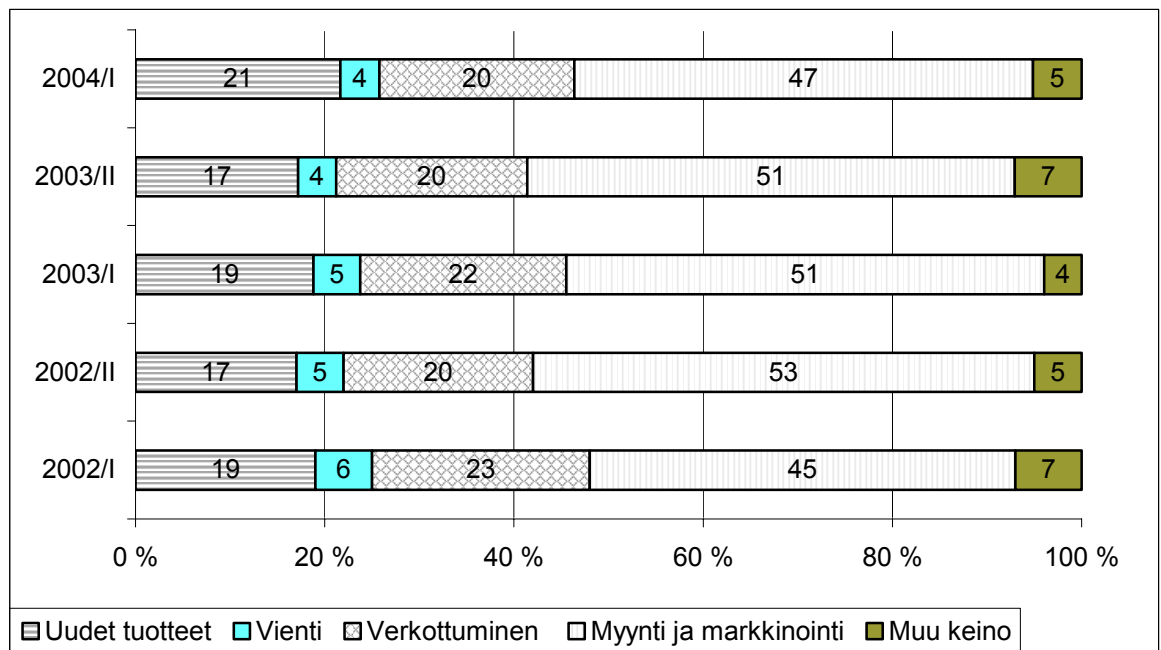
Taulukko 15: Kasvuhakuisten pk-yritysten tärkeimmät kasvukeinot (voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkivät pk-yritykset), % yrityksistä

	Uusien tuotteiden kehittäminen %	Viennin lisääminen %	Yhteistyön lisääminen muiden yritysten kanssa %	Myyntin ja markkinoinnin lisääminen %	Muu kasvukeino %
Kaikki pk-yritykset	21	4	20	47	5
Teollisuus	28	13	17	36	2
Rakentaminen	14	3	41	36	3
Kauppa	22	3	12	55	5
Palvelut	19	2	21	47	7

Lähes puolet kasvuhakuisista pk-yrityksistä aikoo kasvaa lisäämällä myyntiä ja markkinointia. Seuraavaksi tärkeimmät kasvukeinot ovat yhteistyön lisääminen muiden yritysten kanssa ja uusien tuotteiden kehittäminen. Viennin lisäämisen kautta aikoo kasvaa 4 prosenttia pk-yrityksistä. Teollisuusyritykset pyrkivät kasvamaan muita yrityksiä enemmän lisäämällä vientiä. Rakennusalalla yhteistyön lisääminen muiden yritysten kanssa on muita aloja merkittävämpi kasvukeino. Kaupan alan pk-yritykset pyrkivät kasvamaan muita aloja enemmän lisäämällä myyntiä ja markkinointia.

Uusien tuotteiden kehittämisen merkitys kasvukeinona on lisääntynyt ja myyntin ja markkinoinnin merkitys on vähentynyt aikaisemmasta.

Kuvio 17: Kasvukeinojen kehitys, % yrityksistä

Lähes kaksi kolmesta kasvuhaluttomasta pk-yrityksestä pitää yrityksen sopivaa kokoa tärkeimpänä kasvuhaluttomuuden syynä. Kysynnän riittämättömyys ja kireä kilpailutilanne ovat seuraavaksi tärkeimmät kasvuhaluttomuuden syyt. Työvoimakustannukset ja työvoiman saatavuus ovat myös merkittävä kasvun este. Yhteensä noin 3 prosenttia kasvuhaluttomista pitää rahoitusta eri muodoissaan kasvun tärkeimpänä esteenä.

Taulukko 16: Pk-yritysten kasvuhaluttomuuden syyt, % kasvuhaluttomista tätä mieltä

	Kaikki yritykset, %	Teollisuus, %	Rakentaminen, %	Palvelut, %	Kauppa, %
Yritys sopivan kokoinen	64	59	72	66	57
Kysynnän riittämättömyys	16	14	10	13	24
Kireä kilpailutilanne	20	16	16	19	25
Kilpaileva tuonti	1	4	0	1	2
Rahoituksen saatavuus	1	4	0	1	1
Omarahoituksen puute	1	2	0	1	0
Vakuuspula	1	2	0	1	1
Työvoimakustannukset	8	10	10	9	6
Työvoiman saatavuus	7	6	10	7	4
Jokin muu	7	8	5	8	6

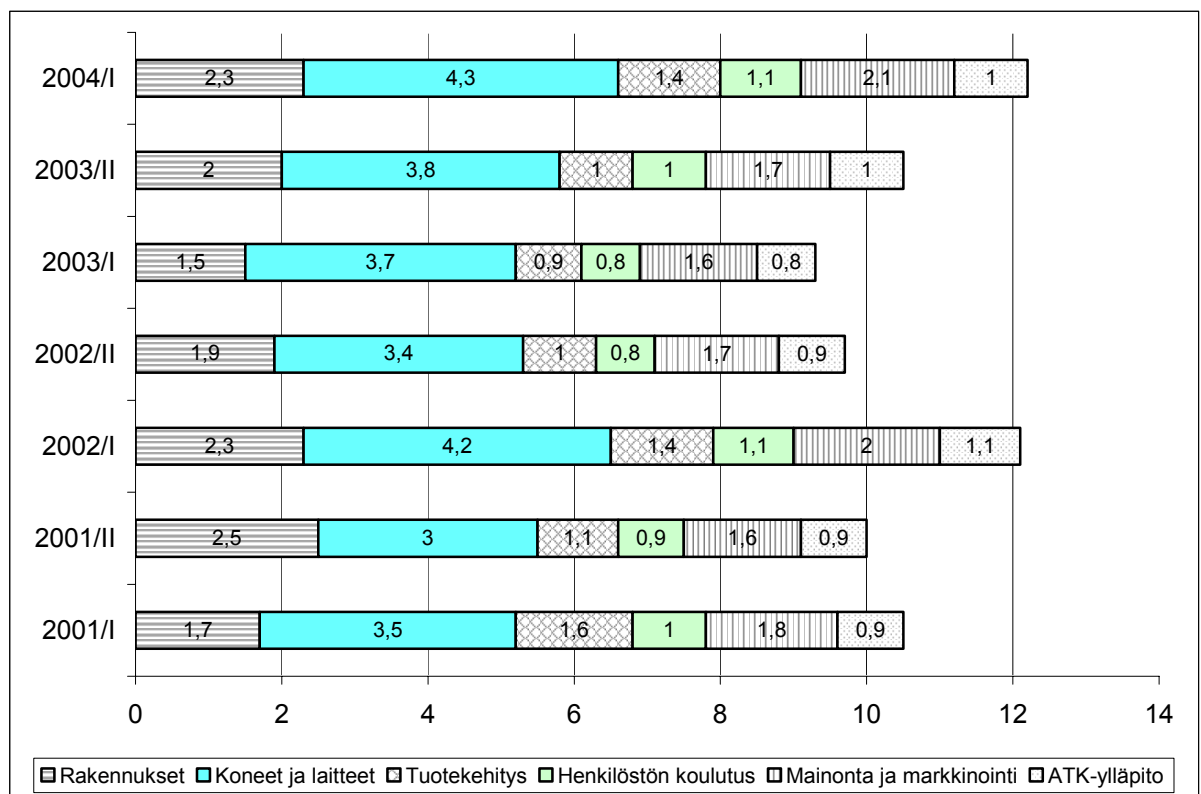
16 Pk-yritysten investoinnit

Taulukko 17: Pk-yritysten investoinnit seuraavan 12 kuukauden aikana, % liikevaihdosta

	Rakennukset %	Koneet ja laitteet %	Tutkimus ja tuotekehitys %	Henkilöstön koulutus %	Mainonta ja markkinointi %	Atk-ylläpito-kustannukset %	Yhteensä %
Kaikki yritykset	2,3	4,3	1,4	1,1	2,1	1,0	12,2
Teollisuus	2,7	4,6	2,1	1,2	2,1	1,1	13,8
Rakentaminen	2,8	5,2	0,7	0,9	1,0	0,7	11,3
Kauppa	1,0	2,0	0,7	0,7	2,4	0,7	7,5
Palvelut	2,7	5,4	1,9	1,4	2,3	1,3	15

Pk-yritykset investoivat seuraavan 12 kuukauden aikana noin 12 prosenttia liikevaihdosta. Palvelualoilla ja teollisuudessa investointiaste on hieman keskimääräistä korkeampi ja rakentamisessa ja kaupan alalla selvästi keskimääräistä alhaisempi. Kone- ja laiteinvestointeihin panostetaan 4,3 prosenttia liikevaihdosta. Rakennusinvestointien sekä mainonta- ja markkinointi-investointien investointiaste on noin 2 prosenttia. Tutkimukseen ja tuotekehitykseen, henkilökoulutukseen ja atk-ylläpitoon panostetaan kuhunkin noin prosentin verran liikevaihdosta. Voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset investoivat liikevaihdosta noin 2,5 kertaa enemmän kuin yritykset keskimäärin. Pk-yritysten investointien määrän suhteessa liikevaihtoon odotetaan nousevan viime vuoteen verrattuna.

Kuvio 18: Pk-yritysten investointiodotusten kehitys, %-liikevaihdosta

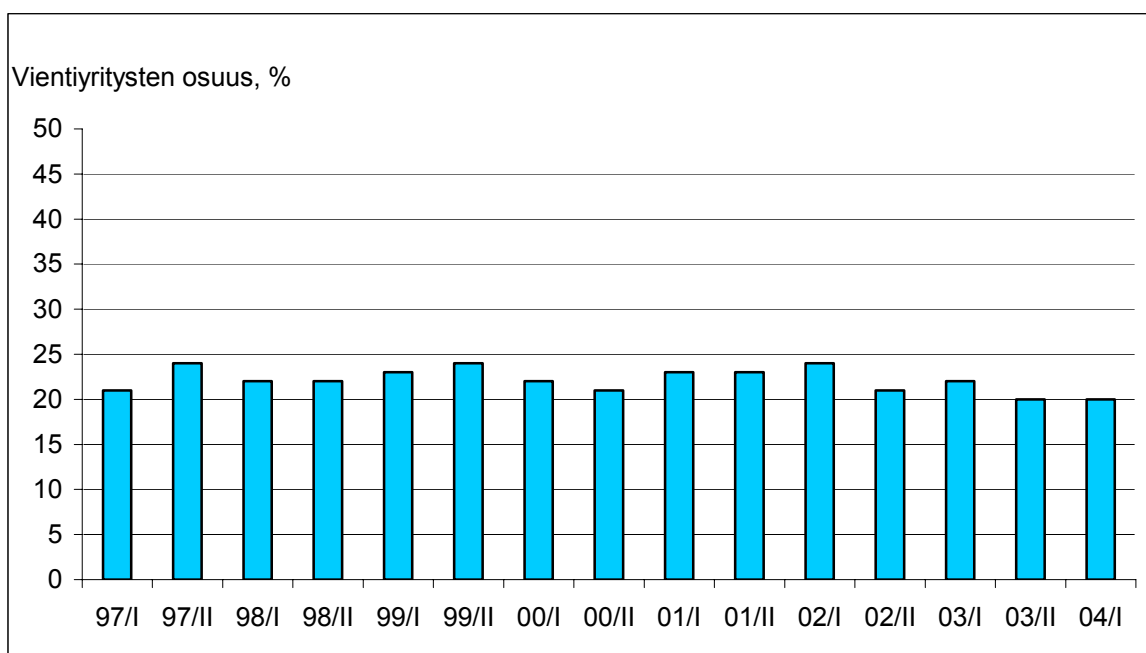
17 Pk-yritysten vienti ja vientitakuiden käyttö

Taulukko 18: Pk-yritysten vienti (% yrityksistä) ja suoran viennin alueellinen jakauma

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Vientiä harjoittavien yritysten osuus	20	46	9	20	15
Viennin osuus liikevaihdosta niillä yrityksillä, joilla on vientiä	30	32	29	22	34

Joka viidennen pk-yrityksen tuotteita viedään ulkomaille joko suoraan tai osana jonkin toisen kotimaisen yrityksen tuotekokonaisuutta. Vientiä harjoittavien yritysten osuus vaihtelee rakennusalan 9 prosentista teollisuuden 46 prosenttiin. Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä neljällä kymmenestä on vientitoimintaa. Viennin osuus liikevaihdosta on vientiyrityksillä keskimäärin 30 prosenttia. Toimialoittain tarkasteltuna viennin osuus liikevaihdosta on palvelualoilla 34 prosenttia, teollisuudessa 32 prosenttia, rakentamisessa 29 prosenttia ja kaupassa 22 prosenttia. Vientirytysten suhteellisessa osuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuodesta 1997.

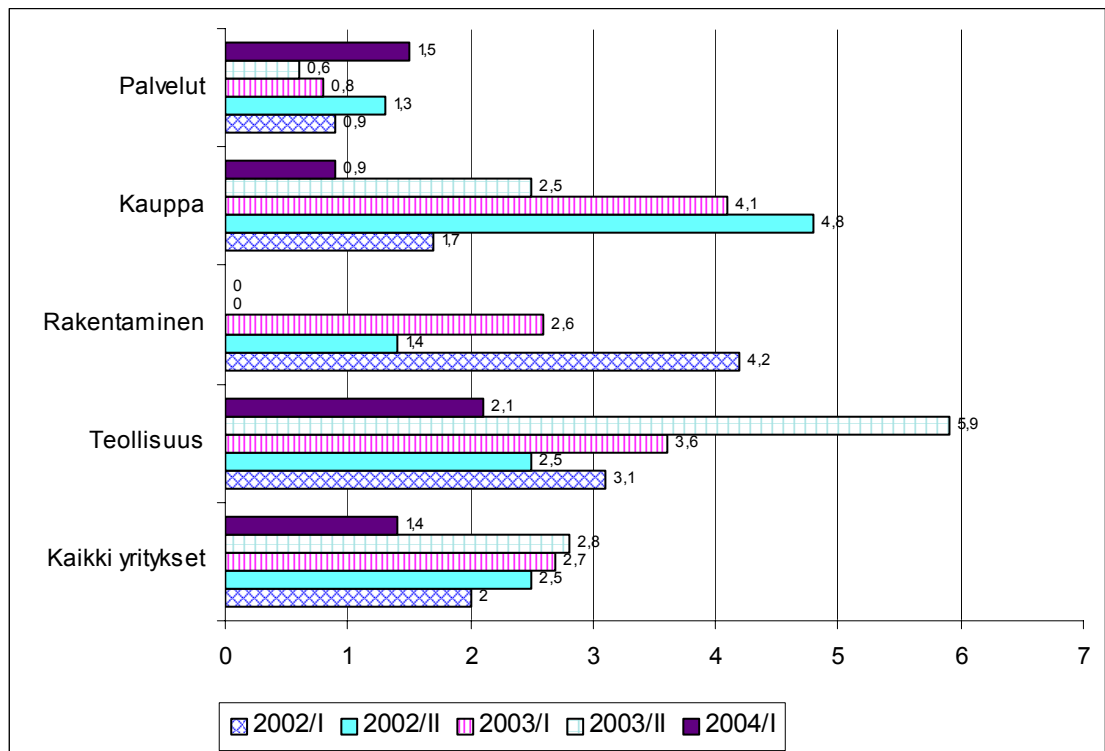
Kuvio 19: Vientirytysten osuudet vuodesta 1997

Pk-yritykset ovat vakuuttaneet keskimäärin 1,4 prosenttia vientisaamisistaan vientitakuilla. Vientitakuilla vakuutettujen vientisaamisten määrä lisääntyi tasaisesti vuosina 2002 ja 2003. Viime syksystä vientitakuilla vakuutetun viennin osuus viennin arvosta on nyt pudonnut puoleen.

Teollisuudessa vientitakuiden käyttö on vähentynyt viime syksystä. Rakennusosalalla toimivien pk-yritysten vientitakuiden käyttö on hyvin vähäistä.

Kuvio 21: Vientitakuilla vakuutetun viennin osuus viennin arvosta, %

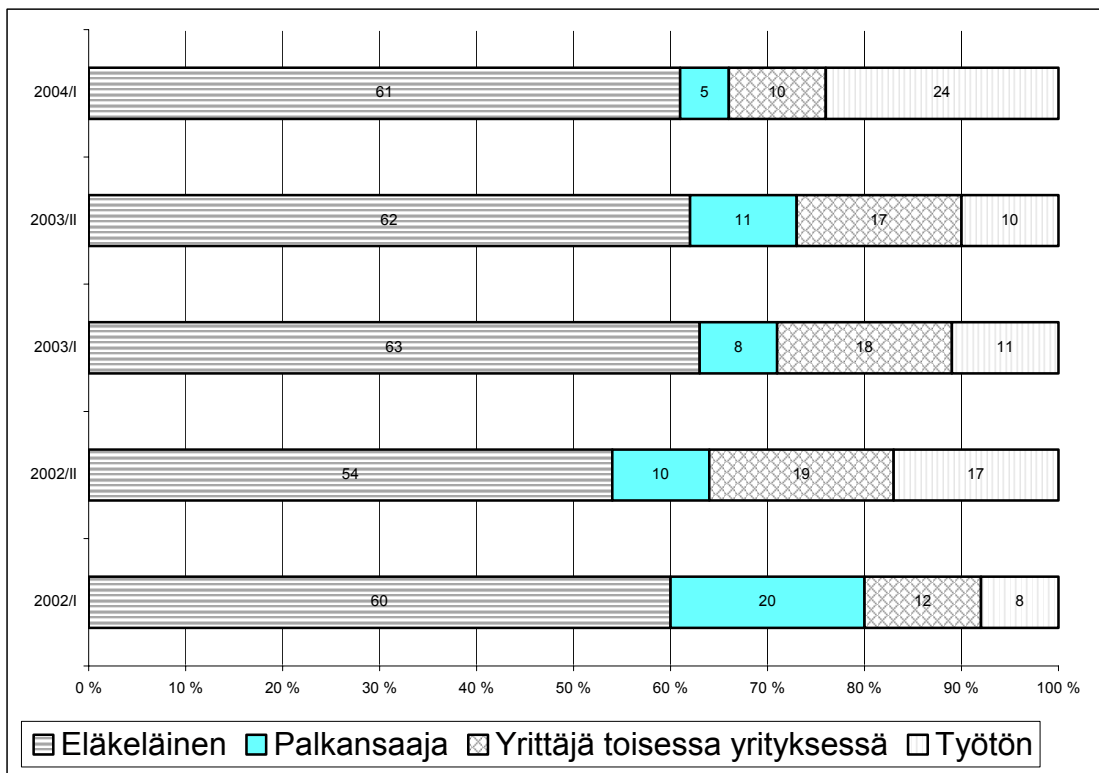

18 Lopettavien yrittäjien tuleva työmarkkina-asema

Pk-yrityksistä noin prosentti arvioi lopettavansa toimintansa seuraavan vuoden aikana (katso kuvio 16). Yrityksen toiminta loppuu noin 2.200 yrityksessä seuraavan 12 kuukauden aikana. Pk-yritysten taloudellinen tilanne on vakaa eikä sukupolvenvaihdokset ainakaan vielä seuraavan 12 kuukauden aikana oleellisesti lisäänty aikaisemmasta.

Enemmistö niistä yrittäjistä, jotka ennakoivat yrityksen toiminnan loppuvan seuraavan vuoden aikana, aikoo jäädä eläkkeelle. Palkansaajana toisessa yrityksessä jatkaa viisi prosenttia. Toimintansa lopettavista yrittäjistä 24 prosentilla työttömyysuhka varjostaa tulevaisuutta. Odotukset palkkatyöstä ovat vähentyneet puoleen ja työttömyysuhka on lähes kaksinkertaistunut viime syksystä.

Kuvio 20: Yrittäjien asema yrityksen toiminnan loppuessa, % lopettavista yrittäjistä

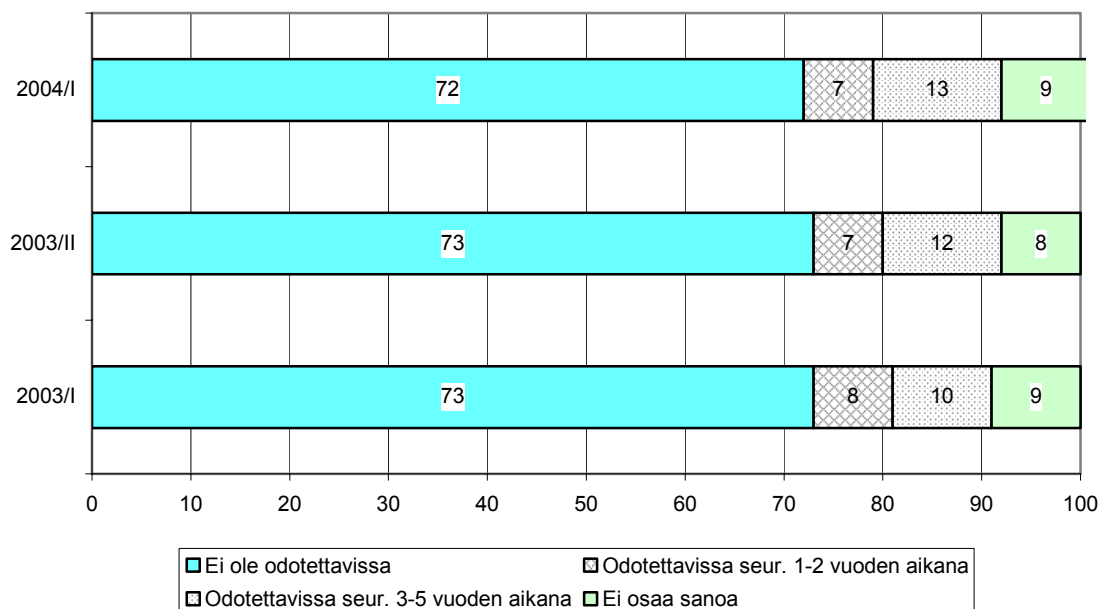
19 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset

Taulukko 19: Sukupolven- tai omistajanvaihdokset pk-yrityksissä

Sukupolven- tai omistajanvaihdos tapahtunut viimeisen 5 vuoden aikana	Ei ole tapahtunut		On tapahtunut	
	85		15	
Sukupolven- tai omistajanvaihdos odotettavissa seuraavan 5 vuoden aikana	Ei odotettavissa	Kyllä, 1-2 seuraavan vuoden sisällä	Kyllä, 3-5 seuraavan vuoden sisällä	En osaa sanoa
	72	7	13	9

Sukupolven- tai omistajanvaihdos on jo tapahtunut 15 prosentilla pk-yrityksistä viimeksi kuluneen 5 vuoden aikana. Sukupolven- tai omistajanvaihdos on odotettavissa 20 prosentilla pk-yrityksistä seuraavan 5 vuoden aikana. Lähimmän kahden vuoden aikana vaihdos on odotettavissa 7 prosentilla pk-yrityksistä. Lähes kolmella neljästä pk-yrityksestä sukupolven- tai omistajan- vaihdos ei ole näköpiirissä seuraavan 5 vuoden aikana. Vajaa kymmenes pk-yrityksistä ei osaa arvioida tulevaisuuttaan tässä suhteessa.

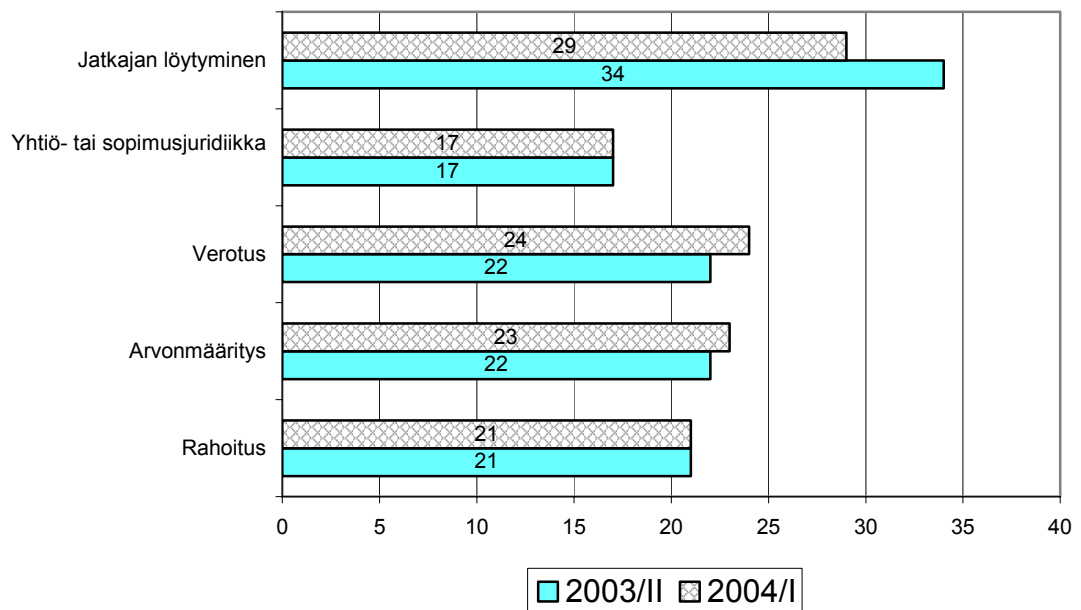
Kuvio 22: Sukupolven- tai omistajanvaihdos odotettavissa seuraavan 5 vuoden aikana, % yrityksistä

Väestön ikääntymisen seurauksena sukupolven- tai omistajanvaihdoksia on odotettavissa runsaasti seuraavan kymmenen vuoden aikana. Jos tähän barometriin vastanneiden pk-yritysten ennakointi toteutuu kokonaisuudessaan, on seuraavan kahden vuoden aikana odotettavissa reilut 15 000 sukupolven- vaihdosta.

Seuraavan viiden vuoden aikana 13 prosenttia pk-yrityksistä, eli noin 30 000 odottaa tekevänsä sukupolvenvaihdoksen.

Kuvio 23: Odotettavissa olevat ongelmat sukupolven/omistajanvaihdoksessa niillä yrityksillä, joilla on odotettavissa sukupolvenvaihdos seuraavan viiden vuoden aikana

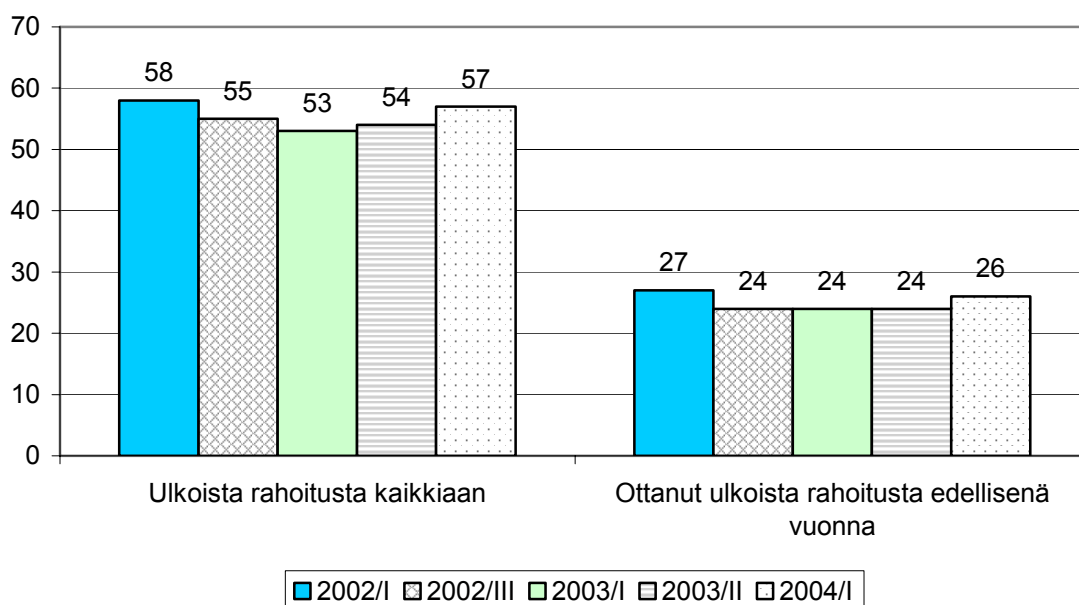
Jatkajan löytäminen on suurin sukupolven/omistajavaihdokseen liittyvä ongelma. Sukupolvenvaihdoksia suunnittelevista pk-yrityksistä 29 prosenttia pitää jatkajan löytymistä ongelmana. Myös asiantuntija-avun tarve on suuri. Verotus ja arvonmääritys ovat seuraavaksi keskeisimpiä ongelmia vajaan neljänneksen osuudella. Rahoitusta pitää ongelmana 21 prosenttia ja yhtiö- ja sopimusjuridiikkaa 17 prosenttia.

20 Ulkoisen rahoituksen yleisyys, koostumus ja käyttötarkoitus

Taulukko 20: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, % yrityksistä

<i>Toimialoittain</i>	Kaikki yritykset, %	Teollisuus, %	Rakentaminen, %	Palvelut, %	Kauppa, %
Ulkoista rahoitusta	57	62	56	59	53
Ottanut rahoitusta viime vuonna	26	24	29	20	28
<i>Kasvuhakuisuuden mukaan</i>		Selvästi kasvuhakuiset, %	Kasvuhakuiset, %	Asemansa säilyttäjät, %	Ei kasvutavoitetta, %
Ulkoista rahoitusta		69	63	53	38
Ottanut rahoitusta viime vuonna		37	29	22	14
<i>Sukupolven/omistajanvaihdoksen mukaan</i>		Tapahtunut viimeisen 5 vuoden aikana		Odotettavissa seuraavan 5 vuoden aikana	
		Ei, %	Kyllä, %	Ei, %	Kyllä, %
Ulkoista rahoitusta		56	64	58	60
Ottanut rahoitusta viime vuonna		24	34	27	25

Kuvio 24: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, % yrityksistä

Pk-yrityksistä 57 prosentilla on ulkoista rahoitusta. Teollisuudessa ulkoista rahoitusta oli hieman isommalla osalla yrityksistä kuin muilla toimialoilla. Ulkoista rahoitusta on sitä harvemmin, mitä pienemmästä tai kasvuhaluttomammasta yrityksestä on kyse. Selvästi kasvuhakuisista yrityksistä 69 prosentilla on ulkoista

rahoitusta. Viimeisen viiden vuoden aikana sukupolven- tai omistajanvaihdoksen toteuttaneista pk-yrityksistä 64 prosentilla on ulkoista rahoitusta. Niistä pk-yrityksistä, joilla vaihdosta ei ole tapahtunut, 56 prosentilla on ulkoista rahoitusta.

Viimeisen vuoden aikana ulkoista rahoitusta on hankkinut 26 prosenttia kaikista, 37 prosenttia selvästi kasvuhakuisista ja 34 prosenttia sukupolven- tai omistajanvaihdoksen toteuttaneista pk-yrityksistä. Ulkoista rahoitusta käyttävien yritysten osuus on noussut viime syksystä 3 prosenttiyksiköllä. Uutta ulkoista rahoitusta ottaneiden yritysten osuus on noussut 2 prosenttiyksiköllä syksystä.

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen jakautuminen, % ulkoista rahoitusta käyttävistä yrityksistä

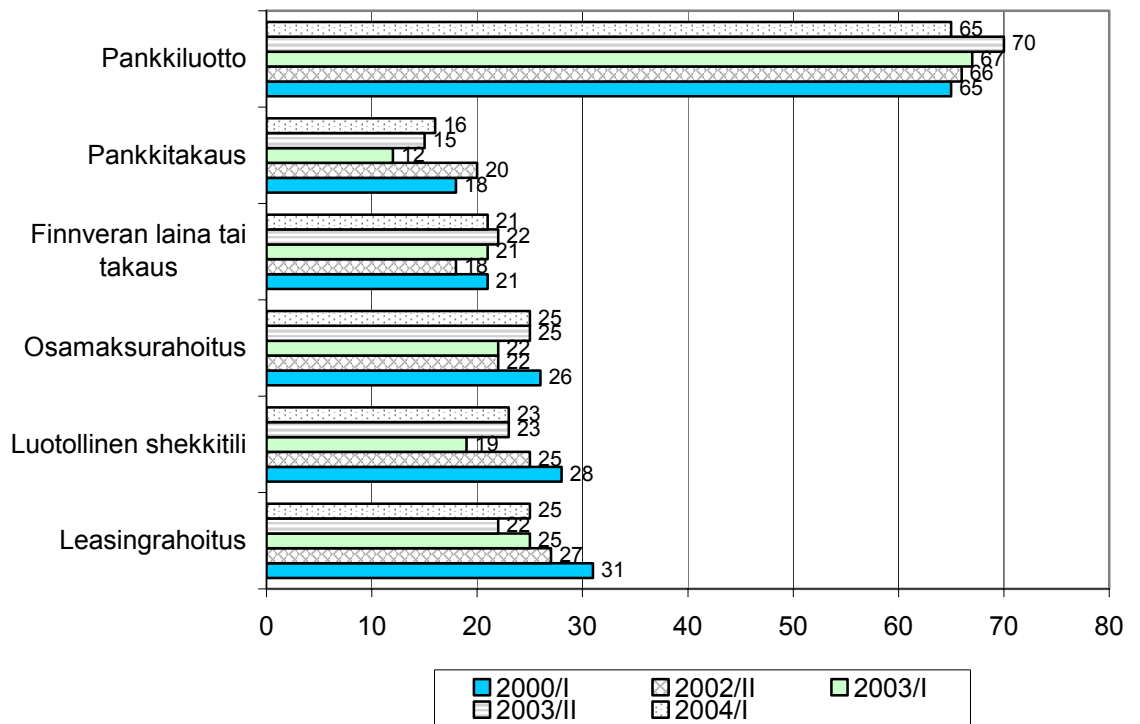
	Kaikki yritykset, %	Teollisuus, %	Rakentaminen, %	Palvelut, %	Kauppa, %
Pankkiluotto	65	69	59	68	61
Pankkitakaus	16	15	18	19	14
Vakuutusyhtiön luotto	1	6	5	2	3
Finnveran laina tai takaus	21	39	11	21	20
Leasingrahoitus	25	23	14	23	27
Osamaksurahoitus	25	18	41	15	25
Ulkopuolisen pääomasijoitus	5	6	2	6	7
Myyntilaskurahoitus	4	6	4	4	2
Luotollinen shekkitili	23	18	14	34	20
Muu	2	2	2	0	3

Pankkiluottoja oli 65 prosentilla niistä yrityksistä, joilla ylipäätään oli ulkoista rahoitusta. Pankkitakaus oli 16 prosentilla. Finnveran luottoja tai takauksia oli 21 prosentilla kaikista ulkoista rahoitusta käyttävistä pk-yrityksistä.³ Leasingrahoitusta käytti 25 prosenttia, osamaksurahoitusta 25 prosenttia ja luotollista shekkitiliä 23 prosenttia niistä, joilla oli ulkoista rahoitusta. Teollisuudessa oli käytössä keskimäärin enemmän ulkoista rahoitusta. Finnveran lainoja ja takauksia on 39 prosentilla teollisuusyrityksistä.

Vuoden 2004 aikana pankkiluottojen suosio on hieman vähentynyt ja leasingrahoituksen sekä pankkitakausten suosio lisääntynyt. Finnveran lainojen ja takausten suosio on pysynyt viime vuoden tasolla.

³ Lainsäädäntö rajoittaa Finnveran mahdollisuuksia rahoittaa kuluttajapalveluyrityksiä.

Kuvio 25: Ulkoisen rahoituksen jakautumisen kehitys pk-sektorilla, % ulkoista rahoitusta käyttävistä yrityksistä

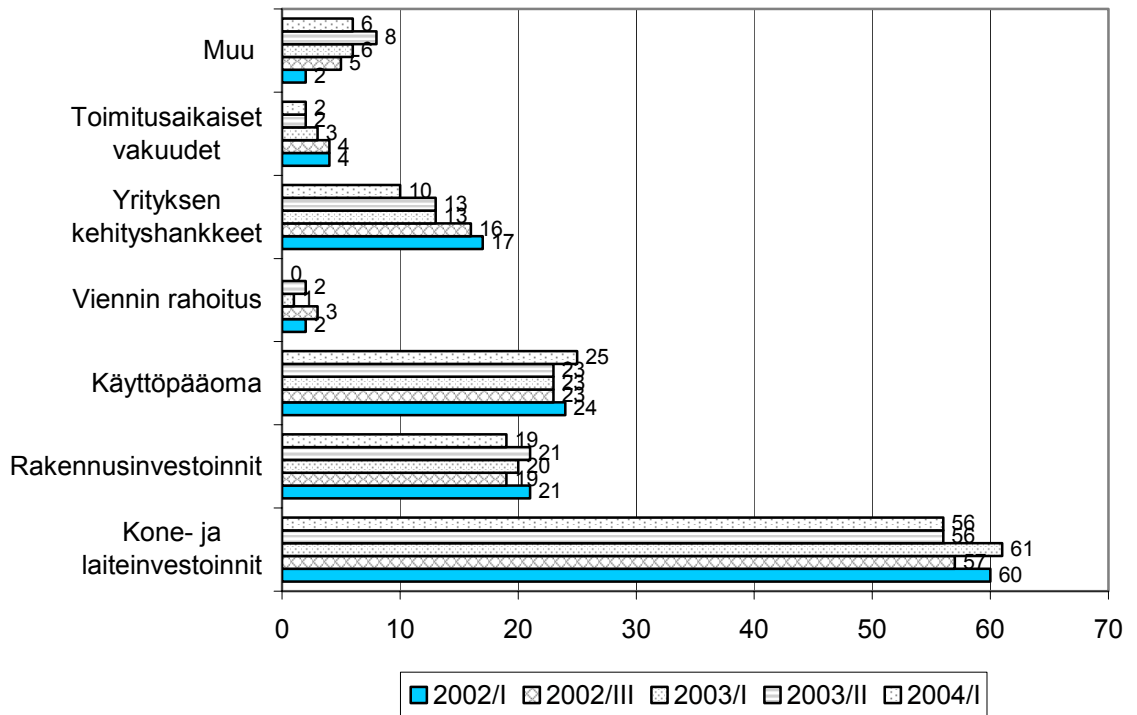
Pk-yritysten hankkimasta ulkoisesta rahoituksesta suurin osa, 56 prosenttia, on hankittu kone- ja laiteinvestointien rahoittamiseen. Muiden käyttökohteiden osuus on selvästi pienempi. Palveluissa ja rakennusalalla kone- ja laiteinvestointien osuus on muita toimialoja suurempi. Teollisuudessa korostuvat myös kone- ja laiteinvestoinnit sekä rakennusinvestoinnit ja käyttöpääoma. Yritysten kehityshankkeiden rahoituksessa ulkoinen rahoitus on menettänyt merkitystä viime vuosina.

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % ulkoista rahoitusta käyttävistä yrityksistä⁴

	Kaikki yritykset, %	Teollisuus, %	Rakentaminen, %	Palvelut, %	Kauppa, %
Kone- ja laiteinvestointeihin	56	52	66	62	42
Rakennusinvestointeihin	19	23	19	18	20
Käyttöpääomaksi	25	32	17	19	37
Viennin rahoitukseen	0	2	0	0	0
Yrityksen kehityshankkeisiin	10	9	3	12	11
Toimitusaikaisiin vakuuksiin	2	1	8	1	2
Muuhun tarkoitukseen	6	5	2	6	8
Ei osaa sanoa	2	2	1	1	2

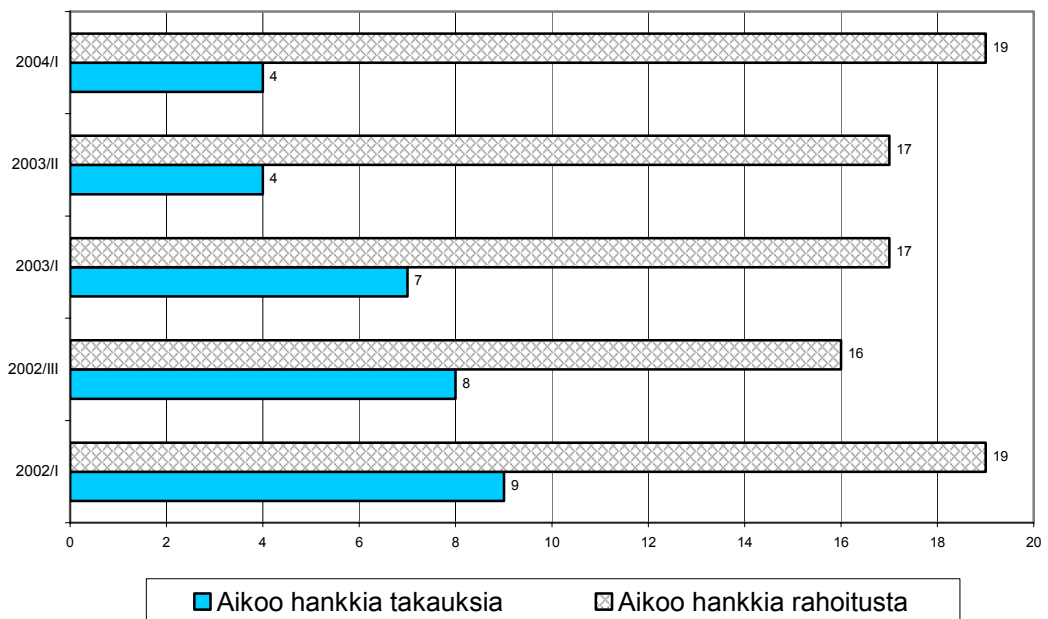
⁴ Koska vastaaja on voinut valita useita vastausvaihtoehtoja, sarakkeiden summa on yli 100 %.

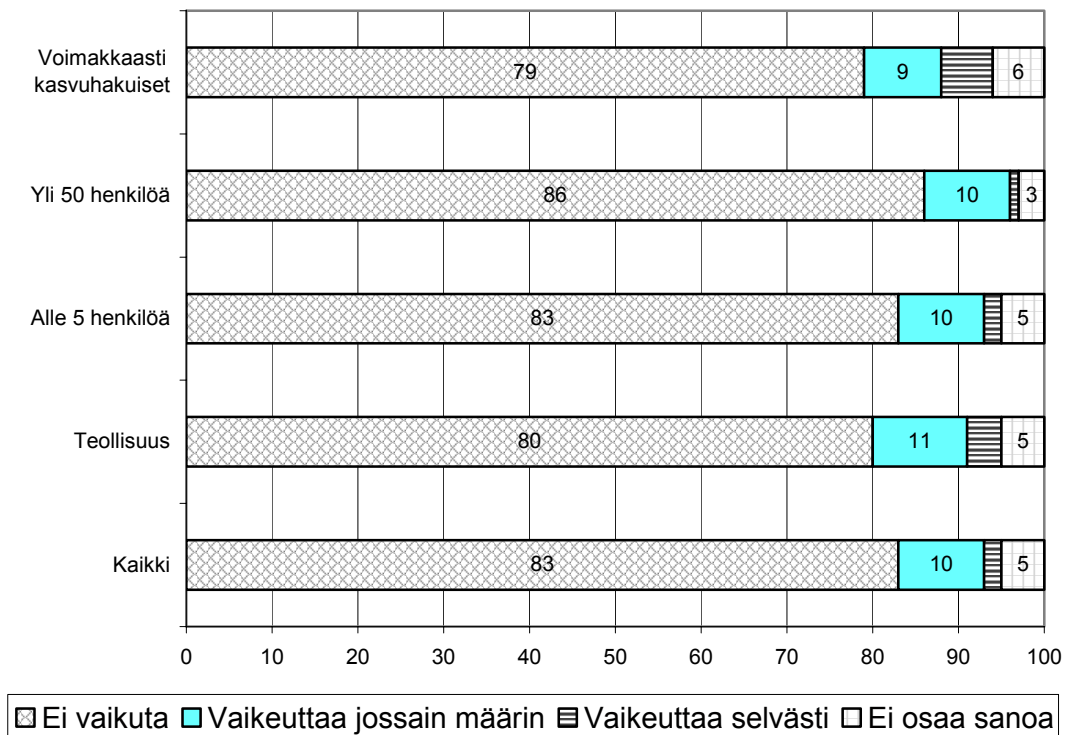
Kuvio 26: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus

Pk-yrityksistä 19 prosenttia aikoo seuraavan 12 kuukauden aikana hankkia ulkoista rahoitusta. Valtaosa yrityksistä arvelee siis selviävänsä toiminnastaan tulo-rahoituksen turvin ilman ulkoista rahoitusta. Teollisuusyrityksissä sekä kasvuhakuisten yritysten ja sukupolven- tai omistajanvaihdoista odottavien yritysten joukossa on muita enemmän aikeita ulkoiseen rahoitukseen.

Kuvio 27: Ulkoisen rahoituksen tarve seuraavan 12 kuukauden aikana, % yrityksistä

Kuvio 28: Suhdannetilanteen vaikutus yritysten rahoituksen saatavuuteen, % yrityksistä

Nykyinen suhdannetilanne ei vaikuta rahoituksen saatavuuteen 83 prosentilla yrityksistä. Kymmenellä prosentilla se vaikuttaa jossain määrin. Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä yhdeksällä prosentilla suhdannetilanne vaikuttaa rahoituksen saatavuuteen jossain määrin ja kuudella prosentilla selvästi.

21 Yritysvelkojen vakuudet ja vakuusongelmat

Taulukko 23: Yritysten velkojen vakuuksien antajat, % yrityksistä

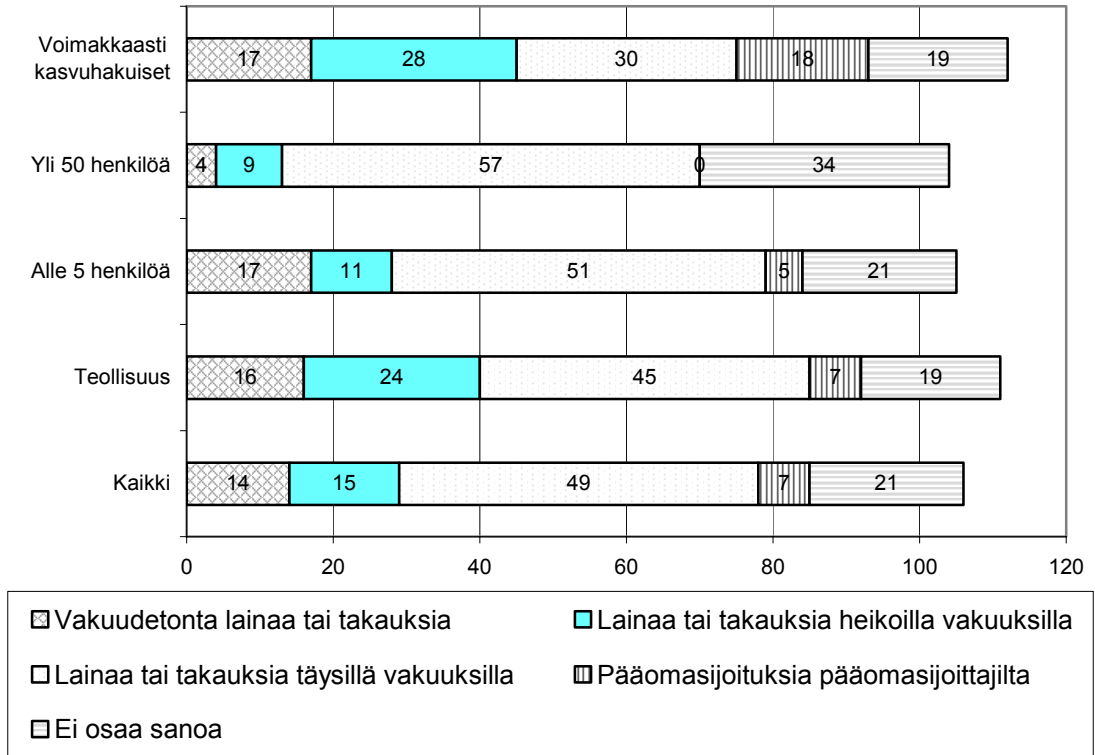
<i>Toimialoittain</i>	Kaikki yritykset, %	Teollisuus, %	Rakentaminen, %	Palvelut, %	Kauppa, %
Ei keneltäkään	63	60	67	64	60
Yrittäjältä	34	36	31	32	36
Yrittäjän lähisukulaiselta	5	6	2	5	8
<i>Kasvuhakuisuuden mukaan</i>		Selvästi kasvuhakuiset, %	Kasvuhakuiset, %	Asemansa säilyttäjät, %	Ei kasvutavoitetta, %
Ei keneltäkään		59	60	65	72
Yrittäjältä		39	36	32	26
Yrittäjän lähisukulaiselta		2	6	6	3
<i>Yrityksen koon mukaan</i>		Alle 5 henkilöä	5 – 9 henkilöä	10 – 50 henkilöä	yli 50 henkilöä
Ei keneltäkään		62	61	64	74
Yrittäjältä		34	37	31	17
Yrittäjän lähisukulaiselta		6	5	3	2

Noin kolmannes yrittäjistä on henkilökohtaisesti antanut vakuuksia yritykselleen. Mitä kasvuhakuisempi yritys on, sitä enemmän se on ottanut ulkoista rahoitusta ja sitä enemmän ulkoisessa rahoituksessa on käytetty vakuutena yrittäjän henkilökohtaisia vakuuksia. Noin viidessä prosentissa pk-yrityksistä yrittäjän lähisukulaiset ovat antaneet vakuuksia yritystoimintaan. Lähisukulaisten vakuuksien merkitys vähenee yrityskoon kasvaessa.

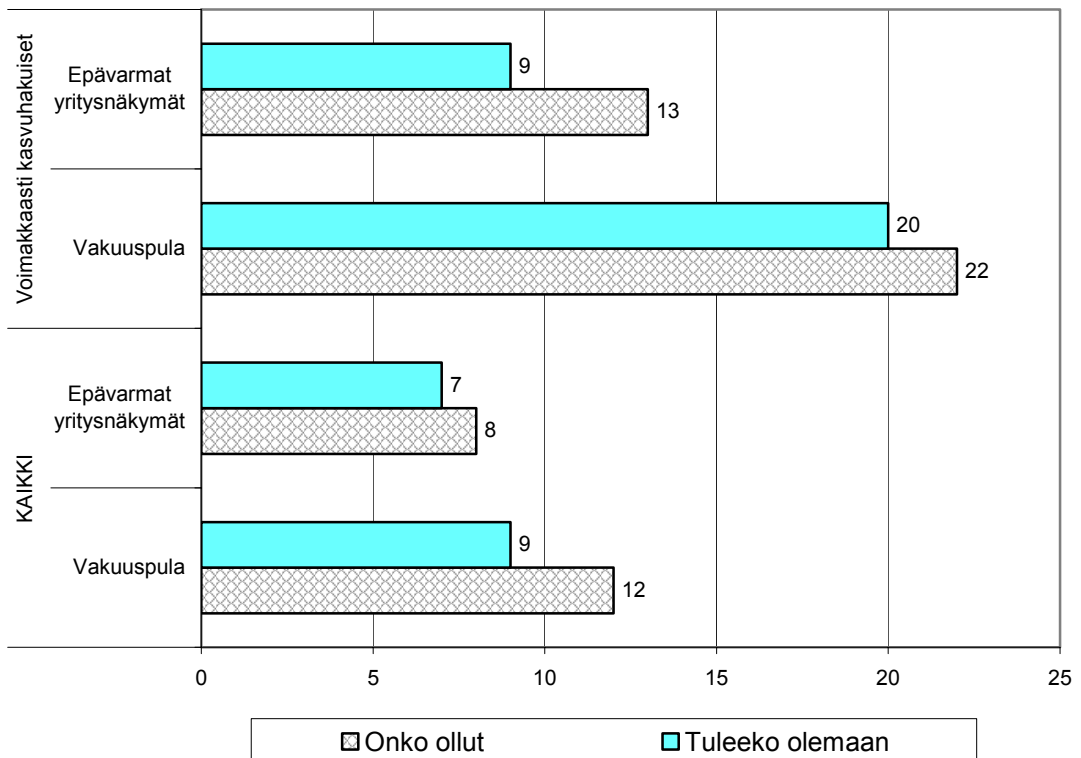
Seuraavan 12 kuukauden aikana ulkopuolista rahoitusta ottavista pk-yrityksistä noin puolet ottaa lainaa tai takauksia täysillä vakuuksilla. Vakuudeton tai heikoilla vakuuksilla lainaa tai takauksia aikoo hankkia 29 prosenttia rahoitusta ottavista pk-yrityksistä. Pääomasijoituksia pääomasijoittajilta pyrkii hankkimaan 7 prosenttia ulkopuolista rahoitusta tarvitsevista. Voimakkaasti kasvuhakuisista ulkoista rahoitusta tarvitsevista yrityksistä 45 prosenttia aikoo hankkia lainoja ja takauksia puutteellisilla vakuuksilla ja 18 prosenttia etsii pääomasijoittajilta pääomasijoituksia.

Yrityksen epävarmat talousnäkymät ovat olleet 8 prosentin mielestä rahoituksen este. Vakuuspula on vaivannut 12 prosenttia pk-yrityksistä. Vakuuspulan arvioidaan hieman hellittävän lähitulevaisuudessa. Yrityksen epävarmat näkymät ja vakuuspula rajoittaa selvästi useammin voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä.

Kuvio 29: Minkälaista rahoitusta yritykset tarvitsisivat, % lainaa seuraavan 12 kuukauden aikana ottavista yrityksistä

Kuvio 30: Mitkä ovat olleet ja tulevaisuudessa ovat rahoituksen esteet, prosenttia yrityksistä.

22 Pk-yritysten asema kansantaloudessa ja elinkeinoilmasto

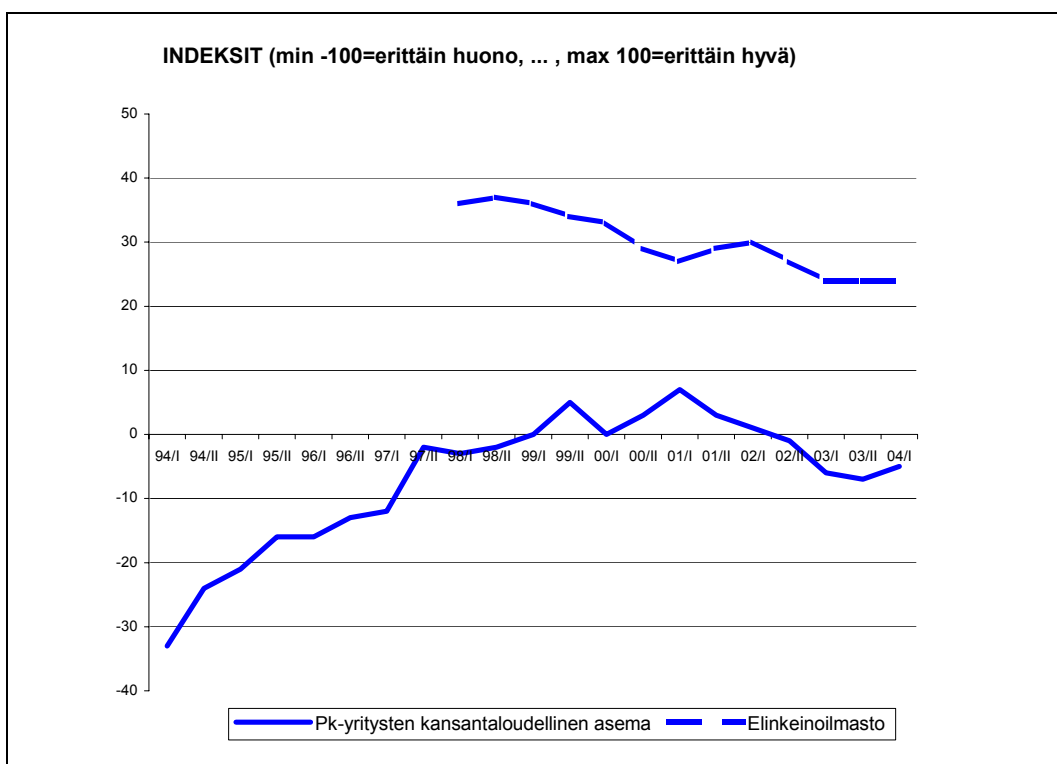
Taulukko 24: Pk-yritysten asema kansantaloudessa

	Erittäin huono %	Melko huono %	Kohtalainen %	Melko hyvä %	Erittäin hyvä %	Indeksi
Kaikki yritykset	5	21	53	19	1	-5
Teollisuus	5	23	54	18	1	-7
Rakentaminen	4	19	53	23	1	-1
Kauppa	5	21	53	18	2	-5
Palvelut	6	21	53	19	1	-6

Viidennes haastatellusta pitää pk-yritysten asemaa kansantaloudessa hyvänä ja neljännnes huonona. Pk-yritysten kansantaloudellisessa asemassa on vain vähän toimialoittaisia eroja. Pk-yritysten asema kansantaloudessa on parantunut selvästi vuodesta 1994. Tosin viime vuosina asema näyttää lievästi laskeneen.

Kunnat ovat monesti paikallisesti toimivien pk-yritysten keskeinen yhteistyökumppani. Kunnallinen elinkeinoilmasto, jota mitataan kunnan tarjoamien elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvien puitteiden avulla, on keskeinen yritysten toimintaedellytyksiin vaikuttava tekijä. Kunnallista elinkeinoilmastoa voidaan kokonaisuudessaan pitää melko hyvänä pk-yritysten mielestä. Tosin viime vuosien aikana elinkeinoilmasto on asteittain huonontunut.

Kuvio 31: Pk-yritysten asema kansantaloudessa, indeksiluvut

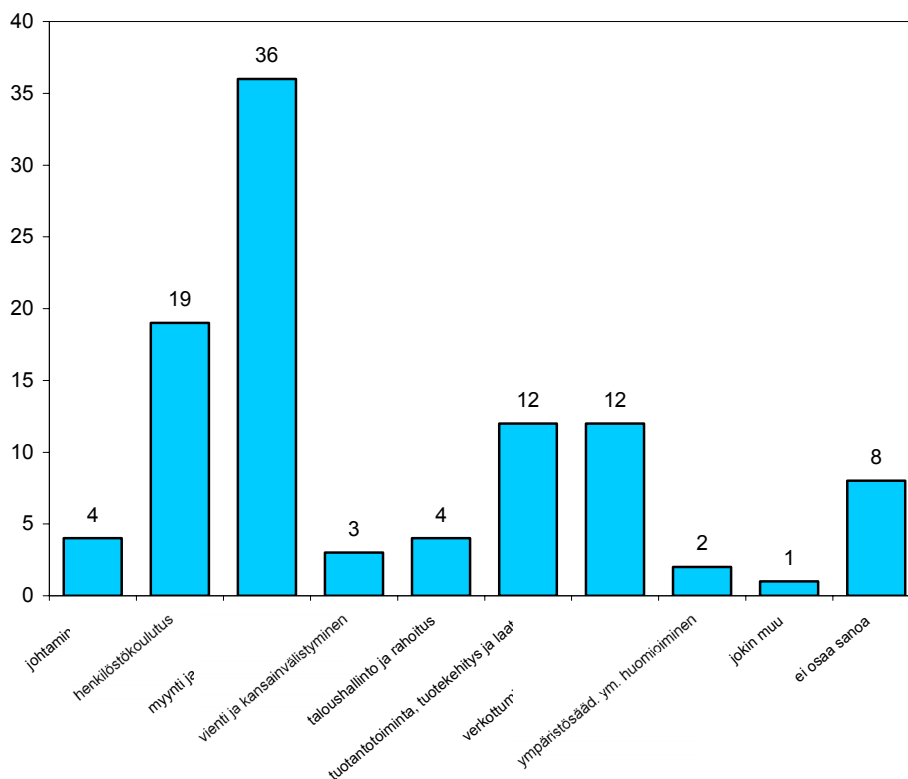
23 Pk-yritysten kehittämistarpeet ja esteet

Taulukko 25: Pk-yritysten kehittämistarpeet, % yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Johtaminen	4	4	7	3	4
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	19	12	22	17	20
Markkinointi ja myynti	36	39	22	49	32
Vienti ja kansainvälistyminen	3	7	2	2	2
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	4	2	6	4	5
Tuotanto ja materiaalitoinnot, tietotekniikka, tuotekehitys ja laatu	12	16	13	9	12
Yhteistyö/verkottuminen, alihankinta	12	11	14	7	15
Ympäristö- ja muiden sääntövaatimusten huomioiminen	2	2	3	2	2
Muu	1	0	0	1	1
Ei osaa sanoa	8	6	11	7	7

Pk-yrityksillä on omasta mielestään eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Toiseksi eniten kehittämistarvetta on henkilöstökoulutuksessa. Teollisuusyrityksillä on muita enemmän kehittämistarvetta tuotantoon liittyvissä tekijöissä. Rakennusalan yrityksillä on muita aloja enemmän kehittämistarvetta henkilöstökoulutuksessa. Kaupassa on muita toimialoja enemmän kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä on muita pk-yrityksiä enemmän kehittämistarvetta rahoituksessa, taloudessa ja laskentatoimessa sekä viennissä ja kansainvälistymisessä.

Kuvio 32: Yrityksen kehittämistarve, % yrityksistä

Parin viime vuoden aikana myynnin ja markkinoinnin sekä yritysten verkottumisen ja alihankinnan merkitys pk-yritysten kehittämistarpeina ovat lisääntyneet.

Taulukko 26: Pk-yritysten kehittämistarpeiden kehitys, % yrityksistä

Eniten kehittämistarvetta, %	1998*		1999*		2000		2001		2002		2003		2004	
	ke-vät	syk-sy	ke-vät	syk-sy	ke-vät	syk-sy	ke-vät	syk-sy	ke-vät	syk-sy	ke-vät	syk-sy	ke-vät	syk-sy
Johtaminen	2	3	2	3	4	3	5	6	4	4	4	3	4	
Henkilöstön kehittäminen ja koulutus	7	13	19	27	30	28	29	28	24	21	20	20	19	
Markkinointi ja myynti	26	27	35	28	31	26	26	28	32	33	35	32	36	
Vienti ja kansainvälistyminen	3	2	2	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	3	7	4	4	5	5	6	5	4	4	4	4	4	
Tuotanto, tuotekehitys ja laadunvalvonta	-	-	-	-	13	16	14	14	15	13	14	15	12	
Yhteistyö/verkottuminen ja alihankinta	1	1	3	3	6	8	9	8	9	10	10	9	12	
Ympäristökysymykset	0	0	1	1	1	2	2	3	3	3	2	2	2	
Muut	0	0	1	0	1	1	2	0	1	1	0	1	1	
Ei osaa sanoa					6	9	4	6	5	9	8	12	8	

*Eriäinen kysymys

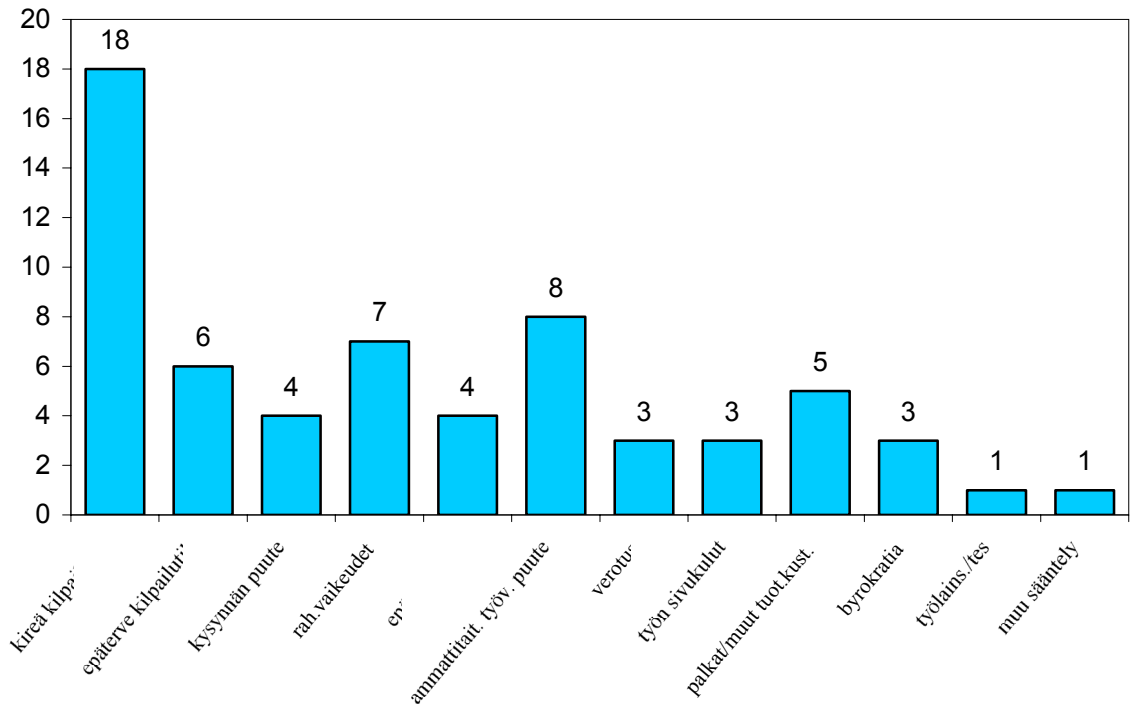
Kireä kilpailu on yleisin yrityksen kehittämisen este. Vaikka kireä kilpailu on yhteiskunnan kannalta hyvä asia, saattaa se joskus pakottaa yritykset niin tiukoille, ettei pitkäjänteisille kehittämistoimenpiteille jää tarpeeksi mahdollisuuksia. Usein pitkäkestoissa ja resursseja vievissä yritystoiminnan kehittämishankkeissa ei siis ole varaa virheisiin. Työvoimakustannukset (palkat ja sivukulut) ovat yhtä merkittävä yrityksen kehittämisen este kuin ammattitaitoisen työvoiman saatavuus. Rakennusosalalla ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on muita toimialoja yleisempi ongelma.

Taulukko 27: Yrityksen kehittämisen pahimmat esteet

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Byrokratia	3	2	4	3	3
Työlainsäädäntö / työehtosopimukset	1	1	2	0	1
Muu sääntely	1	1	2	1	1
Verotus	3	3	3	2	4
Palkat / muut tuotantokustannukset	5	6	3	4	5
Työn sivukulut	3	4	3	3	4
Epäterve kilpailutilanne	6	4	6	6	6
Kireä kilpailutilanne	18	16	18	21	17
Kysynnän riittämättömyys / epävakaas	4	3	2	6	3
Rahoitusvaikeudet	7	8	4	7	6
Ammattitaitoisen työvoiman saanti	8	8	17	5	8
Pula alihankkijoista, tiloista ja koneista	2	6	1	2	2
Jokin muu / ei osaa sanoa	17	18	15	18	19

Teollisuudessa koetaan muita toimialoja useammin resurssipulaa. Alueellisesti eriytyneellä rakennusalaalla on vaikeuksia myös ammattitaitoisen työvoiman saatavuudessa ja siellä on myös epätervettä kilpailua. Kaupan alalla esiintyy kireää kilpailua markkinoiden liiallisen keskittymisen muodossa.

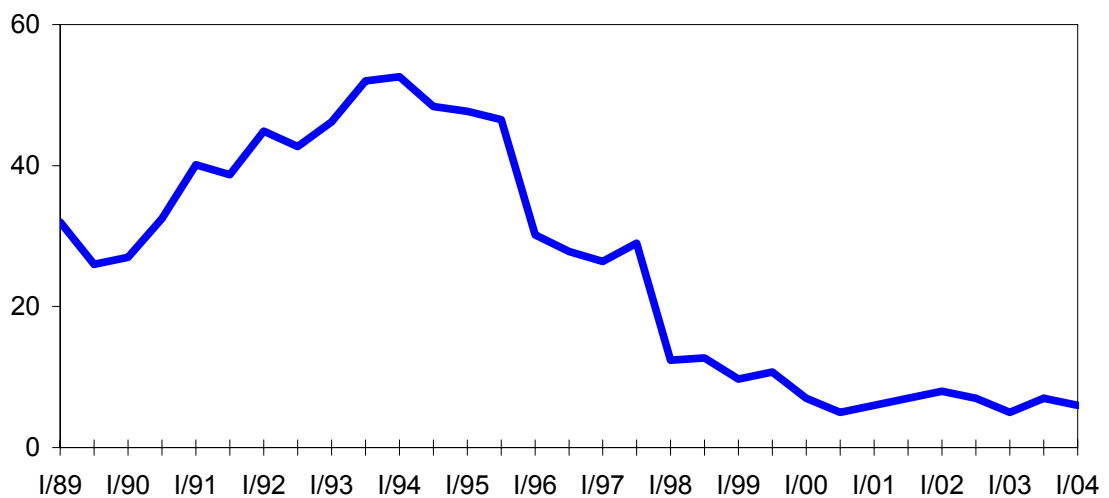
Kuvio 33: Yrityksen kehittämisen pahin este

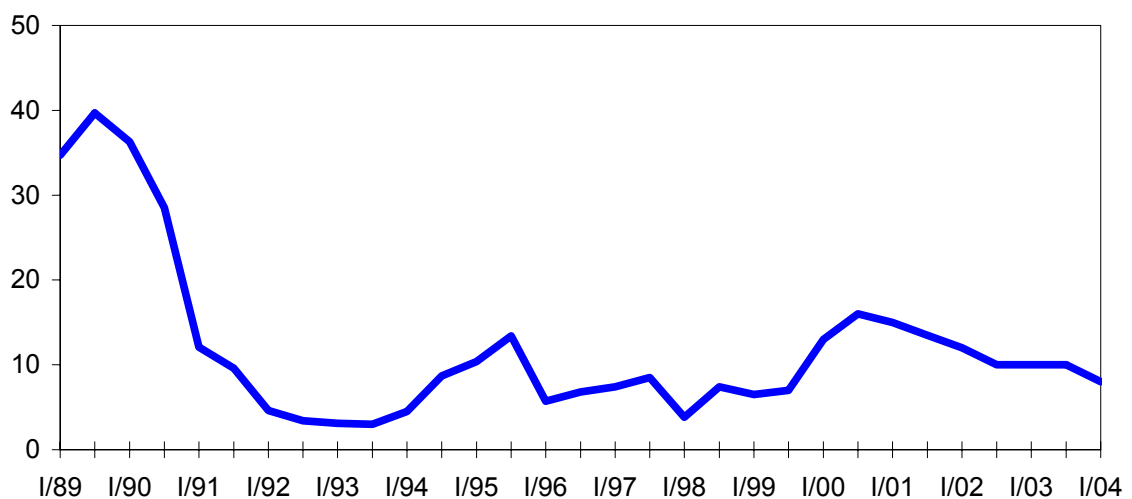
Laman aikana 1990-luvun alussa epäterve kilpailutilanne ja rahoitusvaikeudet olivat keskeiset pk-yrityksen kehittämisen esteet. Nyt näiden tekijöiden merkitys on vähentynyt oleellisesti. Ammattitaitoisen työvoiman saantiongelmat olivat merkittäviä 1980-luvun lopussa. Vuosituhannen vaihteessa ammattitaitoisen työvoiman saantiongelmat lisääntyivät. Viimeisten vuosien aikana työvoiman saantiongelmat ovat lievästi vähentyneet.

Voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä rahoituksen hankkiminen on tärkein yrityksen kehittämisen este yhdessä kireän kilpailutilanteen sekä työvoiman ja alihankintojen saatavuuden kanssa. Rahoituksen saatavuus vaikeuttaa myös sukupolven- ja omistajanvaihdoksia. Rahoitusongelmat liittyvät selvästi yrityksen kasvuun ja sukupolvenvaihdoksiin.

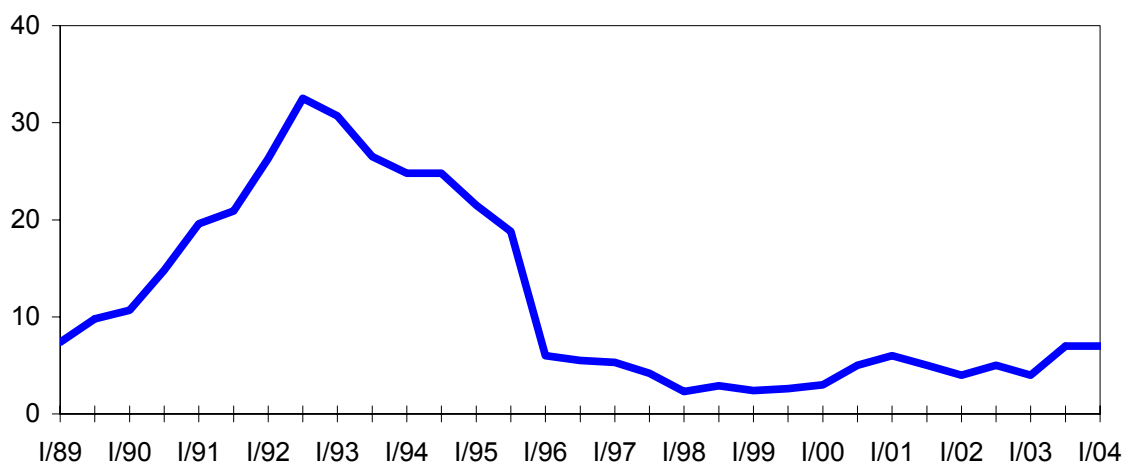
Kuvio 34: Epäterve kilpailutilanne yrityksen kehittämisen pahimpana esteenä, % yrityksistä

Kuvio 35: Vaikeudet ammattitaitoisen työvoiman saannissa yrityksen kehittämisen pahimpana esteenä, % yrityksistä

Kuvio 36: Rahoitusvaikeudet yrityksen kehittämisen pahimpana esteenä, % yrityksistä

24 Työllistämisen esteet

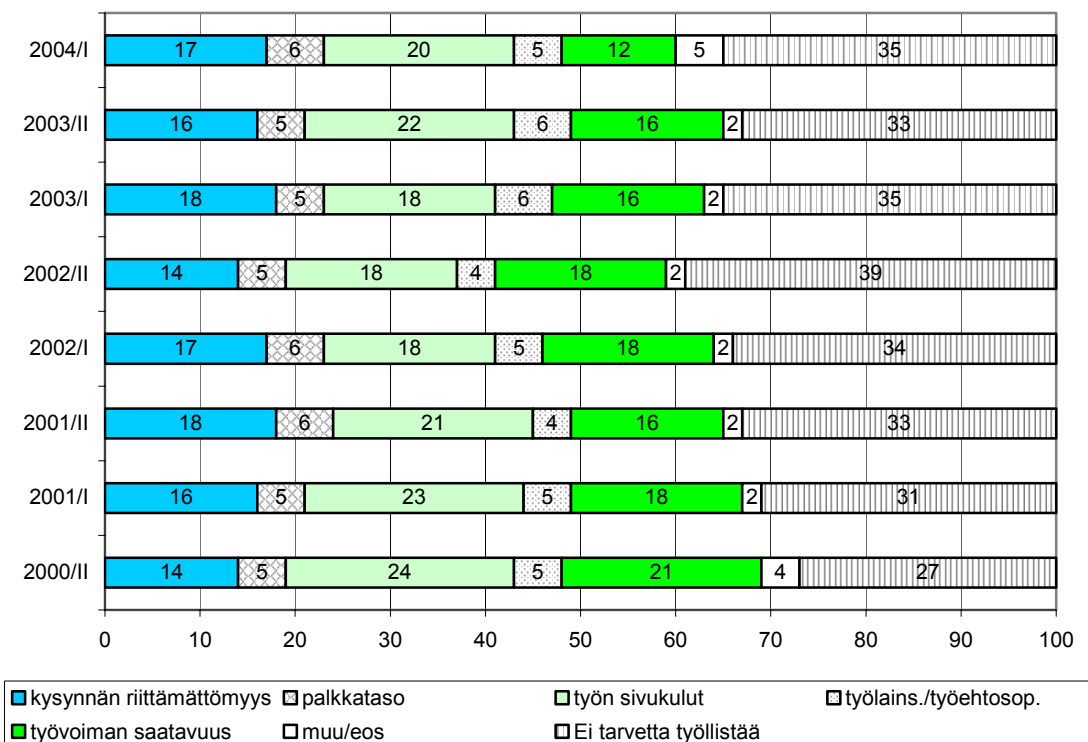
Taulukko 28: Työllistämisen pahimmat esteet, % yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teolli- suus %	Rakenta- minen %	Kaup- pa %	Pal- velut %
Ei ole tarvetta työllistää	35	28	23	38	39
Kysynnän riittämättömyys/epävakaas	17	24	19	14	15
Palkkataso	6	5	3	6	7
Työn sivukulut	20	21	18	21	19
Työlainsäädäntö/ työehtosopimukset	5	5	6	4	5
Työvoiman saatavuus	12	11	26	9	11
Muu/ei osaa sanoa	5	7	4	7	6

Pk-yrityksistä 35 prosentilla ei ole rekryointitarvetta. Näistä huomattava osa on yksinyrittäjiä. Kysynnän riittämättömyys tai epävakaas, työn sivukulut ja työvoiman saatavuusongelmat ovat yleisimmät työllistämisen esteet niissä yrityksissä, joissa on työllistämistarvetta.

Niiden yritysten, joilla ei ole rekryointitarvetta, osuus on viime kevään tasolla. Työvoiman saatavuuden merkitys työllistämisen esteenä on hieman pienentynyt viime vuosien aikana. Työvoimakustannukset ovat pysyneet selvästi suurimpana työllistämisen esteenä.

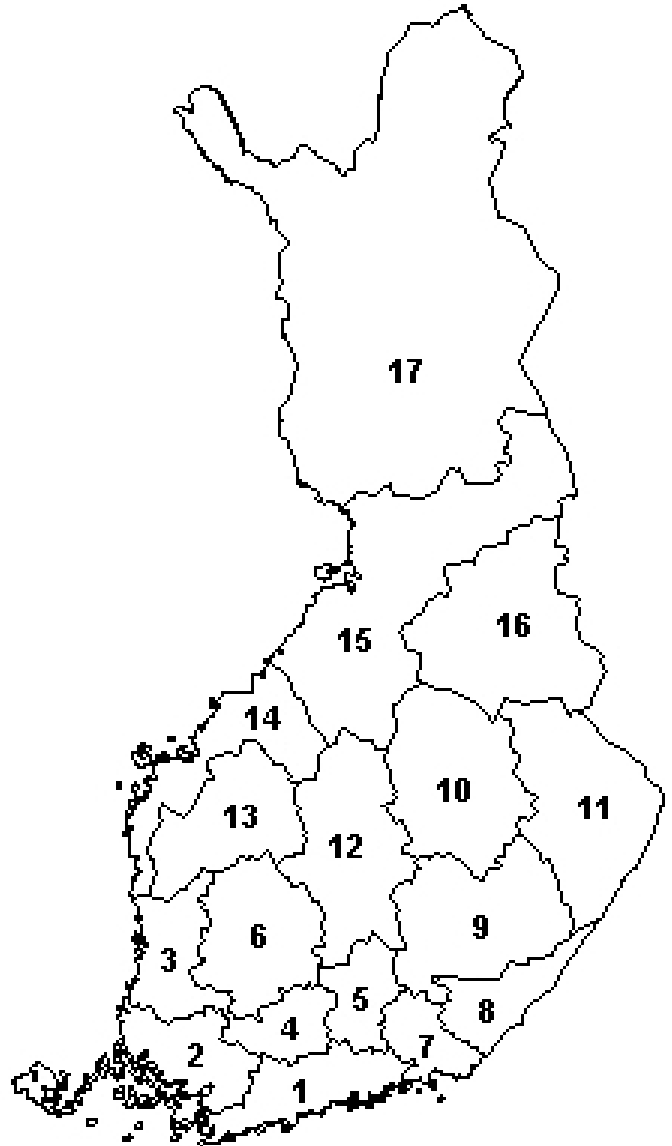
Kuvio 37: Työllistämisen pahimmat esteet, % yrityksistä

PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**
 - Helsinki
 - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
 - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. **Varsinais-Suomi**
3. **Satakunta**
4. **Kanta-Häme**
5. **Päijät-Häme**
6. **Pirkanmaa**
7. **Kymenlaakso**
8. **Etelä-Karjala**
9. **Etelä-Savo**
10. **Pohjois-Savo**
11. **Pohjois-Karjala**
12. **Keski-Suomi**
13. **Etelä-Pohjanmaa**
14. **Pohjanmaa**
15. **Pohjois-Pohjanmaa**
16. **Kainuu**
17. **Lappi**

Lisäksi Suomen Yrittäjien Keski-Pohjanmaan alueelle oma raportti

FINNVERA

TIETOA - TAITOA - PÄÄOMAA

Pääkonttorit

Helsinki

Vuorimiehenkatu 1 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220

Kuopio

Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240

Finnvera Oyj • valtakunnallinen vaihde: 020 460 11
www.finnvera.fi

Aluekonttorit

Helsinki (Pääkaupunkiseutu)

Vilhonkatu 5 • PL 249, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 3401

Uusimaa

Vuorimiehenkatu 1, 2. krs • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7110

Joensuu

Torikatu 9 A, 80100 Joensuu
Faksi 020 460 2163

Jyväskylä

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Faksi 020 460 2299

Kajaani

Kauppakatu 1, 87100 Kajaani
Faksi 020 460 3899

Kuopio

Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3330

Lahti

Laiturikatu 2, 5. krs, 15140 Lahti
Faksi 020 460 2249

Lappeenranta

Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
Faksi 020 460 2149

Mikkeli

Linnankatu 5, 50100 Mikkeli
Faksi 020 460 3690

Oulu

Asemakatu 37, 90100 Oulu
Faksi 020 460 3944

Pori

Valtakatu 6, 28100 Pori
Faksi 020 460 2349

Rovaniemi

Maakuntakatu 10 • PL 8151, 96101 Rovaniemi
Faksi 020 460 2099

Seinäjoki

Kauppatori 1 - 3, 60100 Seinäjoki
Faksi 020 460 2399

Tampere

Kehräsaari • PL 559, 33101 Tampere
Faksi 020 460 3711

Turku

Eerikinkatu 2, 20100 Turku
Faksi 020 460 3649

Vaasa

Pitkätiekatu 55, 65100 Vaasa
Faksi 020 460 3849

Edustustot ulkomailta

Pietari

Käyntiosoite
Petrogradskaya nab. 18 A,
City-Centre-liikekeskus/toimisto 419
RUS-198005 St. Petersburg, Russia

Postiosoite

PL 95, 53501 Lappeenranta
Puhelin +7 812 332 0830
Faksi +7 812 332 0831

Kaisaniemenkatu 13 A • PL 999, 00101 Helsinki
p. (09) 229 221, f. (09) 2292 2999
www.yrittajat.fi

Etelä-Karjalan Yrittäjät ry

Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
p. (05) 610 0200, f. (05) 610 0220
www.yrittajat.fi/etelakarjala

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry

Kauppatori 1-3 F, 60100 Seinäjoki
p. (06) 420 5000, f. (06) 420 5001
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa

Etelä-Savon Yrittäjät ry

Linnankatu 5 • PL 204, 50101 Mikkeli
p. (015) 151 684, f. (015) 760 0950
www.yrittajat.fi/etelasavo

Helsingin Yrittäjät

Kaisaniemenkatu 13 A • PL 999, 00101 Helsinki
p. (09) 2292 2984, f. (09) 622 3385
www.yrittajat.fi/helsinki

Hämeen Yrittäjät ry

Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
p. (03) 682 1153, f. (03) 682 1561
www.yrittajat.fi/hame

Kainuun Yrittäjät ry

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
p. (08) 613 0931, f. (08) 613 0934
www.yrittajat.fi/kainuu

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
p. (06) 831 5292, f. (06) 822 3760
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa

Keski-Suomen Yrittäjät ry

Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
p. (014) 643 922, f. (014) 643 944
www.yrittajat.fi/keskisuomi

Kymen Yrittäjät ry

Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
p. (05) 535 4313, f. (05) 535 4315
www.yrittajat.fi/kymi

Lapin Yrittäjät ry

Maakuntakatu 16, 96200 Rovaniemi
p. (016) 420 0600, f. (016) 420 0630
www.yrittajat.fi/lappi

Länsipohjan Yrittäjät ry

Valtakatu 5, 94100 Kemi
p. (016) 221 701, f. (016) 221 713
www.yrittajat.fi/lansipohja

Pirkanmaan Yrittäjät ry

Kehräsaari B-rappu • PL 7, 33201 Tampere
p. (03) 251 6500, f. (03) 251 6516
www.yrittajat.fi/pirkanmaa

Pohjois-Karjalan Yrittäjät ry

Kauppakatu 17 B, 80100 Joensuu
p. (013) 221 311, f. (013) 127 678
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala

Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ry

Isokatu 56, 90100 Oulu
p. (08) 311 4677, f. (08) 371 227
www.ppy.net

Päijät-Hämeen Yrittäjät ry

Rautatienkatu 20 B 4, 15110 Lahti
p. (03) 782 9866, f. (03) 782 1718
www.yrittajat.fi/paijathame

Pääkaupunkiseudun Yrittäjät ry

Eläntie 3, 01510 Vantaa
p. (09) 823 7630, f. (09) 873 6681
www.espoonyrittajat.fi, www.yrittajat.fi/vantaa
www.kauniaistenyrittajat.fi

Satakunnan Yrittäjät ry

Isolinnankatu 24 • PL 45, 28101 Pori
p. (02) 634 9900, f. (02) 634 9901
www.yrittajat.fi/satakunta

Savon Yrittäjät ry

Haapaniemenkatu 40, 70110 Kuopio
p. (017) 368 0500, f. (017) 368 0506
www.yrittajat.fi/savo

Uudenmaan Yrittäjät - Nylands Företagare ry

Kaisaniemenkatu 13 A • PL 999, 00101 Helsinki
p. (09) 2292 2982, f. (09) 622 3381
www.yrittajat.fi/uusimaa

Varsinais-Suomen Yrittäjät ry

Brahenkatu 20, 20100 Turku
p. (02) 275 7100, f. (02) 232 8272
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi

Företagarnas Centraldelegation

Storalånggatan 55, 65100 Vaasa
p. (06) 320 8000, f. (06) 320 8020
www.osfofo.fi